Alexandru Salcă

CANALUL

Editura Transilvania Expres Brașov, 2000

Culegere: Benedek Ildikó Tehnoredactare: Adriana Monda Coperta: Adriana Monda

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

SALCĂ, ALEXANDRU
Canalul/Alexandru Salcă
Brașov: Editura Transilvania Expres, 2000 96 p.; 21 cm

ISBN 973-99565-6-4,

94 (498) „1950 / 1954”
343.8 (498) (0:82-94)

© Alexandru Salcă. Toate drepturile asupra ediției rezervate

CUVÂNT ÎNAINTE

În 1990, solicitat de inimoșii studenți ce editau revista „Replica”, am ținut un foileton sub titlul „Univers concentraționar”, în care evocam suferințele pe care Canalul Dunăre-Marea Neagră le-a provocat numeroșilor robi, cândva oameni liberi, ai regimului comunist. Peste o sută de mii de oameni, cei mai mulți nevinovați, 30.000 în detenție politică, pentru rezistența la comunizarea țării, ceilalți frontieriști, condamnați administrativ și de drept comun, au fost puși să sape terenul arid al Dobrogei, sub pretextul irigării stepei dobrogene și al creării unei noi căi de comunicație rapidă și ieftină între Dunăre și Mare, un „drum fără pulbere”. Acestora li se adăuga aproape o sută de mii de civili. MAI încasa bani frumoși de la administrația Canalului, 2 % revenind deținuților. Suma primită la eliberare a fost de 1.200 lei, după patru ani de robie, cu care am putut să-mi cumpăr un costum „pe puncte”; obțineam între 50 și 90 lei lunar, deși în scripte eram plătit cu 2.000 lei ca specialist mecanic. Se relua un proiect mai vechi al lui Brătianu, însă în alte condiții, și cu alt scop. Lozinca zilei era: „să transformăm Dobrogea într-o grădină de legume și zarzavat”, spunându-se că ulterior din canalul principal de 64 kilometri lungime, între Cernavodă și Capul Midia, se va dezvolta o rețea de canalizare laterală. Ni s-a distribuit spre lectură chiar o broșură tradusă din limba rusă, „Grădinarul Sasov”, din care să descifrăm tainele unor „producții record”.

Metoda nu era deloc nouă și nu aparținea comuniștilor români. Aceștia împrumutaseră de la prietenii sovietici care,urmărind să-i izoleze și să-i elimine pe „dușmanii poporului”, au găsit că îi pot transforma, „reeduca” și pune la muncă, în direcțiile favorite ale constructivismului comunist: canale, baraje și tunele. O mână de lucru gratuită, abundentă și permanentă era oferită de adversarii regimului care piereau pe măsură ce șantierele înaintau. Așa se întâmplase pe șantierele de muncă forțată de la Canalul Baltica - Marea Albă (1931-1933), Canalul Moscova - Volga (1932-1937), Canalul Volga - Don (1947-1952). Mai mult, sovieticii oferiseră și un teoretician al acestui experiment, în persoana lui Anton Makarenko (1888-1939), care a organizat și condus, începând cu 1920, colonia de infractori „Maxim Gorki”, lângă Poltava, în Ucraina, iar mai târziu, din 1927, comuna de muncă „Dzerjinski”, lângă Harkov. Retrăgându-se de la conducerea lagărelor de muncă, acesta a fondat o pedagogie imediat adoptată și instituționalizată în întreaga Uniune Sovietică, pe care a conturat-o în lucrările „Poemul pedagogic” (1935) și „Steaguri pe turnuri” (1938).

Despre experimentele lui Makarenko, în stilul lui Miciurin, văzute ca o hibridare morală, în care reeducarea prin muncă juca un rol important, se poate citi în volumul „Mitologia științifică a comunismului” al profesorului Lucian Boia.

Comuniștii nu aveau să-și vadă împlinit primul plan cincinal stabilit la Plenara CC al PMR din 12-13 decembrie 1950, iar pentru a ieși cu bine din această situație trebuia să găsească țapi ispășitori. În mai - august 1951 a avut loc o anchetă asupra șefilor de la Canal, urmată în septembrie - octombrie de procesul „sabotorilor de la Canal”. Un nou proces în iunie 1952 la Capul Midia și altul, în august - septembrie 1952. Un proces final în octombrie - noiembrie 1954 avea să îngroape definitiv prima variantă a Canalului Dunăre-Marea Neagră.

Cele șapte episoade pe care le-a găzduit revista studențească la care se adaugă cel ce nu a reușit să mai apară din cauza sistării apariției revistei, după nr. 17 din ianuarie 1991, nu au fost incluse în volumul de memorii intitulat „Dăruit cu suferință”, preferând să scriu din nou despre ororile Canalului. Totuși, doresc să pun la îndemâna celor interesați de lagărele dintre Dunăre și Marea Neagră și aceste pagini, reunite într-un volum. Cititorul nu va găsi aici o descriere tehnică a locurilor de detenție de la Cernavodă, Saligny, Kilometrul 31, Poarta Albă, Galeș, Noua Culme, Peninsula, Tașaul, Midia, Eforie sau Constanța, lagăre principale, nici a celor auxiliare de la Salcia, Seimeni, Medgidia, Basarabi, Năvodari, Castelu, Ovidiu sau altele înșiruite de-a lungul traseului proiectat al Canalului, unde lucrau deținuții politici. Vor găsi, în schimb, câteva chipuri ale unor colegi de suferință, câteva întâmplări pe care le-am trăit, ceva din sentimentele pe care le am sau le-am avut la un moment dat. Pentru a publica totuși în volum, am socotit ne-cesar să completez materialul prezentat în „Replica” cu câteva date despre organizarea administrativă a canalului și cu informații despre actele normative care au stat la baza organizării acestei munci faraonice din mai 1949 până în iulie 1953, când au fost oprite lucrările. Am marcat fiecare text editat în urmă cu zece ani cu numărul său de ordine, cu data și numărul revistei. Am păstrat și textul care prefața serialul despre Canal, semnat de universitarul brașovean Mircea Ivănoiu, unul dintre susținătorii morali ai studenților care scoteau revista.

Autorul

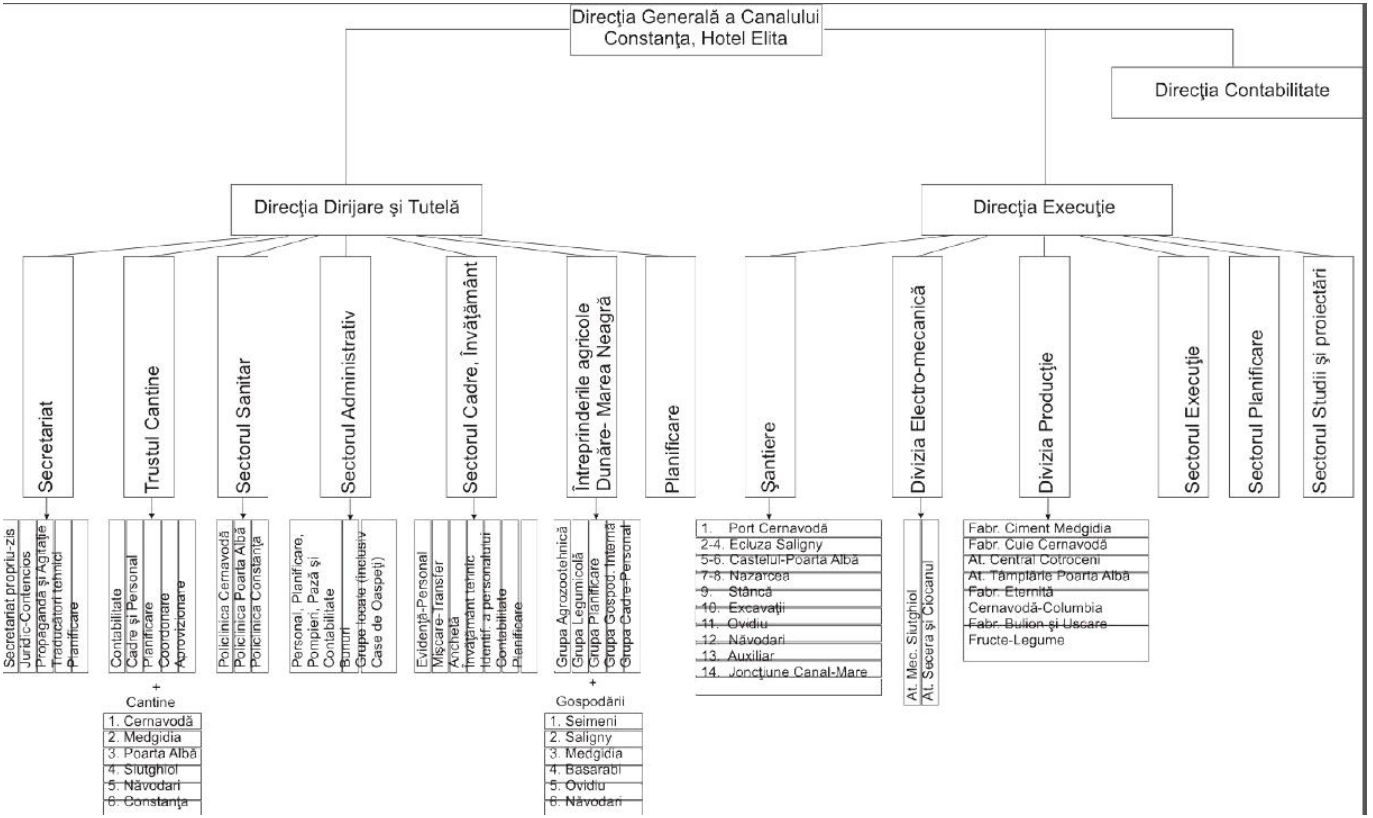
Direcţia Generală a Canalului Constanţa, Hotel Elita
Direcţia Contabilitate
Direcţia Dirijare şi Tutelă
Direcţia Execuţie
Secretariat
Trustul Cantine
Sectorul Sanitar
Sectorul Administrativ
Sectorul Cadre, Învăţământ
Întreprinderile agricole Dunăre- Marea Neagră
Planificare
Şantiere
Divizia Electro-mecanică
Divizia Producţie
Sectorul Execuţie
Sectorul Planificare
Sectorul Studii şi proiectări
Secretariat propriu-zis
Juridic-Contencios
Propaganda şi Agitaţie
Traducători tehnici
Planificare
Contabilitate
Cadre şi Personal
Planificare
Coordonare
Aprovizionare
Policlinica Cernavodă
Policlinica Poarta Albă
Policlinica Constanţa
Persona, Planificare, Pompieri, Pază şi Contabilitate
Bunuri
Grupe locuire (inclusiv Case de Oaspeţi)
Evidenţă-Personal
Mişcare-Transfer
Ancheta
Învăţământ tehnic
Identif.-a personalului
Contabilitate
Planificare
Grupa Agrozootehnică
Grupa Legumicolă
Grupa Planificare
Grupa Gospod. Interna
Grupa Cadre-Personal
+
Gospodării
1. Seimeni
2. Saligny
3. Medgidia
4. Basarabi
5. Ovidiu
6. Năvodari
+
Cantine
1. Cernavodă
2. Medgidia
3. Poarta Albă
4. Slutghiol
5. Năvodari
6. Constanţa
1. Port Cernavodă
2-4. Ecluza Saligny
5-6. Castelul-Poarta Albă
7-8. Nazarcea
9. Stâncă
10. Excavaţii
11. Ovidiu
12. Năvodari
13. Auxiliar
14. Joncţiune Canal-Mare
At. Mec. Slutghiol
At. Secera şi Ciocanul
Fabr. Ciment Medgidia
Fabr. Cuie Cernavodă
At. Central Cotroceni
At. Tâmplărie Poarta Albă
Fabr. Eternită Cernavodă-Columbia
Fabr. Bulion şi Uscare Fructe-Legume

Autorul rândurilor de mai jos, dl. Alexandru Salcă, face parte din aceia, nu puțini, dar puțini rămași în viață, care au suferit rigorile confruntării cu „popularul" regim de „dictatură proletară" la începuturile sale în România.

Consider că este necesară o scurtă schiță biografică a autorului, pentru a oferi un exemplu de destin, nici pe departe cel mai concludent, nici pe departe cel mai chinuit, dar semnificativ pentru ce i se putea întâmpla unui nesupus.

Acum aproape 54 de ani, foarte tânărul Alexandru Salcă venea la Brașov pentru a se înscrie la o școală de meserii. A urmat cursurile Școlii Industriale „Regele Ferdinand I" și practica a făcut-o la Uzina „Dumitru Voina". Între 30 august 1940 și până după război a trăit despărțit de familie, care rămăsese la Ardealul cedat.

După 23 august 1944, ales reprezentant al tineretului în mișcarea sindicală a Uzinei „Voina" a intrat în conflict cu elemente comuniste care încercau tutelarea organizațiilor sindicale muncitorești și, în consecință, după 6 martie 1945 a fost arestat și predat armatei care supraveghea uzina. Armata nu l-a reținut, dar valul de epurări declanșat l-a pus în imposibilitatea găsirii unui loc de muncă. Până în 1948 a lucrat clandestin, în acest an fiind arestat și condamnat la 3 ani, pentru delictul de uneltire. Eliberarea a revenit după 6 ani - nimeni nu avea timp să verifice atunci respectarea legilor și a termenelor - dar viața în „libertate" a fost scurtă.

În 1956, în urma evenimentelor din Ungaria, a fost din nou arestat și condamnat la 20 de ani de muncă silnică și 10 ani degradare civilă. Acasă, rămânea soția cu o fetiță de numai 3 luni.

Odată cu eliberarea deținuților politici (1964), a fost eliberat și Alexandru Salcă, bolnav, neîncrezător, închis în sine. Urmă rile „reeducării" din lagăre. Acasă, îl așteptau o soție terorizată de Securitate, și o fetiță, în clasa a III-a, care de fapt îl vedea pentru prima dată (timp de opt ani nu a avut nici o veste din partea familiei).

Cu ajutorul familiei și al soției s-a pus pe picioare, a reușit să intre în viața activă, să muncească. Niciodată n-a scăpat însă de urmăritorii vigilenți, apărătorii „cuceririlor socialismului", profesioniști sau „cozi de topor". Alături de dânsul ne exprimăm speranța că acum asemenea practici au apus, deși declarații cinice încearcă să le acrediteze ca necesare (vezi „Baricada" nr. 7/28.02.1990).

Urmărind permanentizarea unor asemenea mărturii, în paginile publicației noastre, și în acest sens, adresăm un apel supraviețuitorilor care ne pot pune la dispoziție documente, memorii, scrisori, pagini de jurnal din perioade de mai sumbră amintire, să nu ezite să ne

contacteze. Este evident că nu urmărim crearea unor arhive pentru acțiuni judiciare și nici incitarea la violență sau tulburări. În marea majoritate victimele și-au iertat torționarii, au lăsat pe Dumnezeu să facă dreptate (și El a făcut-o). Mărturia acestor patimi este necesară până la rescrierea manualelor de istorie pentru a suplini în cugetul mai mult sau mai puțin tinerelor generații deruta datorată necunoașterii sau greșitei cunoașteri a vieții publice în această țară, înainte de apariția noastră pe lume.

Oricât ne-ar fi de incomod, să regândim ceea ce ni s-a prezentat ca istorie, trebuie să facem acest efort.

Pe lângă „valorile" date de abilitate politică, de rutină, de demagogie, de conjunctură sau oportunism, suntem constrânși de bunele noastre intenții să acceptăm ca supremă valoare, valoarea morală, apărată în cele mai vitrege condiții, de-a lungul a zeci de ani, împotriva cursului aparent al evenimentelor, ba chiar împotriva „majorității". Mulți dintre supraviețuitorii represiunii au rămas marginalizați, dar în picioare. Acum, trebuie să devină model de simbol.

Mircea IVĂNOIU

Motto:

„Când peste puține ore mă voi înfățișa în fața lui Dumnezeu, care mă va judeca, cred că îi voi putea spune cu conștiința curată tot ce am făcut în lupta mea... Iar după cum Dumnezeu i-a făgăduit cândva lui Avraam să nu distrugă Sodoma, dacă în ea vor trăi zece drepți, tot așa nădăjduiesc că, pentru noi, Dumnezeu să nu nimicească țara noastră. Valoarea morală a unui om începe din clipa în care este gata să își dea viața pentru convingerile sale”.

Generalul Henning von Treschkow

I

După aproape doi ani de suferințe la închisorile din Brașov și Gherla, pe neașteptate, ceva nou în viața deținuților politici. Apare în penitenciarul Gherla o echipă de „misterioși". Suntem scoși în holul parterului închisorii și pe două rânduri înaintăm spre ieșire. Acolo o masă lungă cu dosare și, în spate, acești siniștri indivizi. Îți spuneai numele și respectivul căuta dosarul, se uita prin el, apoi te măsura cu ochi răutăcioși, nu-ți spunea nimic, făcea un semn pe dosar și îl trecea deoparte. În urmă erai înșfăcat de un gardian și dus într-o altă celulă, unde se găseau încă mulți deținuți, trecuți și ei prin fața acestor trieri. Trec peste emoțiile și întrebările ce ni le puneam fiecare. Ce vor face cu noi? Este doar o identificare, sau poate ne vor duce la muncă undeva? Părerile erau împărțite, unii credeau că ne duc la Canal și aceasta trezea o speranță că vom putea ieși la aer, vom putea scrie câteva rânduri celor de acasă, despre care nu mai știam nimic de la arestare.

După două săptămâni de așteptare și mutări dintr-o celulă în alta, în seara zilei de 10 iunie 1950, împreună cu câțiva colegi de celulă, doi sîrbi titoiști și trei politici români, suntem iarăși în acel hol, în fața unor gardieni, cu legătura de zdrențe ce mai aveam, în mână. În câteva minute s-au adunat 46 de deținuți. Am primit fiecare câte un pachet de 0,5 kg. pâine, o bucată de brânză și una de slănină. După ce am fost dezbrăcați la piele și percheziționați, ne echipăm din nou și plecăm încolonați de gardieni, ajungând la gara unde aștepta un vagon dubă. Abia în tren începem să ne dezmeticim și începem să ne cunoaștem. Un amestec de oameni aruncați în temniță de Securitatea comunistă: țărani, muncitori, intelectuali. Mi-au atras atenția câțiva maramureșeni, în frunte cu tribunul Mihali, un țăran dârz care a coborât de pe Iza la Sighet în fruntea ortacilor lui, protestând atunci când rușii voiau să ia un coridor din Maramureș ca să facă legătura cu Ungaria. Acest om s-a prezentat ca trimis al maramureșenilor la Cluj, în 1945, când Vișinschi a venit cu Petru Groza să sărbătorească eliberarea Transilvaniei, de față fiind M.S. Regele Mihai. A cerut să fie primit de Vîșinschi pentru a exprima protestul și hotărârea lor pentru apărarea pământului scump. Se pare că acest tribun i-a readus la realitate pe cel ce mai înainte a impus, bătând cu pumnul în masă în fața M.S. Regelui, instaurarea în România a guvernului Groza.

Alături de Mihali mai erau un colonel, un maior și un student în teologie (greco-catolici). Comuniștii nu le-au iertat îndrăzneala din 1945

și acum toți acești bravi maramureșeni plăteau cu mulți ani de temniță.

În timpul nopții am plecat într-o direcție necunoscută. După mai multe ore de mers, în gara Aiud urcă în dubă încă 50 de deținuți politici. Niște umbre mișcătoare, fețe scofâlcite, schelete. Am fost adânc impresionat de gradul de distrofie în care ajunseseră acești oameni. Duba avea capacitatea de maximum 30 de persoane, dar am fost înghesuiți unul peste altul 96 de oameni. Cei din Aiud erau foarte bucuroși că merg la Canal. După ani de zile de subalimentație, de teroare și umiliri ei considerau Canalul o salvare. Pentru moment uitau că și la Canal vor da tot peste comuniști și că aceștia oriunde ar fi urmăresc distrugerea lor. Îmi stăruia în urechi răspunsul unui căpitan de Securitate căruia i-am declarat că nu mai răspund la întrebările lui decât în fața procurorului. „Dumneavoastră sunteți violent și nu vreți adevărul, ci doar o declarație care să vă convină, fie ea chiar falsă?" „Oare crezi tu", răspunse căpitanul, „că procurorul ține cu tine? El este comunist ca și mine și avem același interes ca să vă lichidăm".

În dubă lângă mine ședea un preot militar din Iași,condamnat pentru crime de război, deoarece spovedise și împărtășise muribunzi pe front, dar și mai grav, că botezase ruși în spatele frontului. Acestea erau crimele de război ale preotului colonel. Mai încolo, pe bănci, se mai găseau un profesor universitar, un director de bancă, contabili, ziariști, funcționari, toți români.

În dimineața zilei de 11 iunie 1950 ajungem în București, unde trenul este tras pe o linie moartă toată ziua de duminică. A fost cea mai grea zi din viața noastră, o căldură toridă a făcut ca unii dintre noi să leșine. Apă și hrană nu mai aveam. În timpul nopții am plecat din nou într-o direcție necunoscută, căci gardienii care ne însoțeau nu ne dezvăluiau stația de destinație. În zorii zilei de 12 iunie, duba cu noi a fost lăsată într-o gară mică. După un timp au venit niște soldați și civili care au ordonat să coborâm. Majoritatea dintre noi, la coborâre, se împleticeau și cădeau de foame și din cauza condițiilor de nedescris în care am fost transportați. Printre cei ce ne luau în primire era și un medic, care ne examina. Numai șase au fost declarați inapți de muncă. Aceștia, urcați în dubă, plângeau ca niște copii, înspăimântați că se vor reîntoarce la Aiud. Cei rămași au fost duși sub paza soldaților la Colonia Poarta Albă. Drumul a fost lung și obositor: Ajunși în colonie, am trecut pe la grefă și apoi am fost dați în seama primului brigadier Stănciugel Marin, condamnat pentru crimă, căci își strangulase soția. Era o namilă de om, un țigan cu niște palme ca niște lopeți. Privirea lui te înfricoșa, în mână ținea o bâtă. Avea ca ajutor pe Păun, alt criminal care ucisese ca să jefuiască. Stănciugel, agitând bâta, ne dă ordin să ne încolonăm, câte cinci. Cum eram numai umbre, bolnavi și obosiți, ne mișcam greu, ceea ce l-a înfuriat pe tiran, care lovea cu bâta la întâmplare, înjura, iar

ajutorul lui lovea cu picioarele și pumnii. Eram înmărmuriți în fața acestei situații. Suntem duși la infirmerie, unde, timorați, așteptăm să ne vadă alt medic. După o vizită sumară, suntem predați iarăși lui Stănciugel, care din nou cu ajutorul lui Păun și al bâtei ne-a dus pe un platou cerându-ne să lăsăm bocceluțele deoparte.

Teroarea a început. Procedeele diabolice de intimidare și subordonare erau concepute de ofițerul politic și executate de acești criminali. Ne alergau pe platou și făceau cu noi culcări. Cum nu puteam executa comenzile lor, aruncau cu bâta în cei ce nu se puteau scula sau nu puteau fugi. Eram puși să sărim ca broasca. După ce s-au săturat de acest joc, au chemat pe un alt criminal, pe nume Țurcanu, căruia ne-au dat în primire. Acesta ne-a dus la baraca 96, fără paturi, unde am fost cazați. Brigadierul Țurcanu, deși criminal, condamnat la 20 de ani, avea o oarecare jenă față de noi, ceva mai multă omenie. La prânz ne-a dus la masă, după aceea la magazie, unde am primit salopete și pături. La ora 18.00, gornistul a sunat adunarea. Am mers încolonați pe platou, unde s-au înșirat mii de deținuți din toate barăcile.

Colonia avea atunci 12.000 de deținuți, dintre care 9.000 drept comun, combinați cu fronteriști și pistolari, iar 3.000 politici, repartizați într-un țarc aparte.

Numărătoarea se făcea greu și a durat cam două ore, adunarea cifrelor dovedindu-se dificilă și, neieșind totalul, se relua de la capăt, până totul era în regulă. Întorși la baracă, unii au mers după mâncare, iar după ce am luat masa ne-am trântit pe jos, care pe unde am apucat. Un somn zbuciumat, fără vise, doar cu nădejdea în Cel de Sus, în bunătatea, dragostea și ajutorul lui.

Nr. 7/10 martie 1990, p. 6

II

Înainte de a trece la relatarea condițiilor de muncă și viață, doresc să aduc mulțumirile mele și ale colegilor de suferință, oamenilor de bine, civili aduși din toate colțurile țării să muncească la Canalul Dunăre - Marea Neagră. Mulți dintre ei ne priveau cu simpatie și ne-au fost de mult ajutor. Ei și-au riscat libertatea prin ajutoarele morale și materiale acordate nouă. De la acești salariați civili primeam informații, ziare, alimente și în cazuri grave chiar medicamente cu ajutorul cărora s-a reușit salvarea unora dintre noi. Riscul pentru ei a fost suprem, căci dacă erau descoperiți puteau fi arestați, anchetați, condamnați.

Oameni de mare suflet, cărora le suntem recunoscători și le mulțumim din inimă. Poporul român a fost alături de noi, suferința noastră era și suferința lui. Aveau aceleași gânduri și același țel, înlăturarea regimului de teroare și opresiune a dictaturii.

***

După demonstrația de forță administrată de Stănciugel și Păun nu mai încăpea nici un dubiu că pot urma și alte surprize. Comentariile noastre erau din ce în ce mai pesimiste. Cu acest sentiment, în zori ne-am trezit la sunetul goarnei. Până să vină cei trimiși după micul dejun, brigadierul ne-a repartizat pe grupe, fiecare cu un șef care va răspunde de un număr de oameni. S-au făcut liste, am primit dispoziții ce avem și ce nu avem voie să facem și cum trebuie să ne comportăm cu domnii educatori (așa se numeau responsabilii de șantier). Eram obligați la salut cu „să trăiți” și multe alte formule absurde.

Între timp, a sosit și gustarea de dimineață, o licoare negricioasă zisă cafea, din orz, o felie de pâine și 30 grame de marmeladă. Acestea trebuiau să ne asigure energia necesară până la orele 12-13, când ne va sosi masa la punctul de lucru. Trebuia să plecăm repede pe platou, era ora 5 și unele brigăzi începuseră să iasă pe poartă. Nu mi-am putut imagina că voi vedea în viață asemenea cinism: oameni mânați la muncă forțată, constrânși să plece din lagărul morții cântând, spre acel canal blestemat, care a însemnat mormântul multor deținuți politici. Cântând ieșeai pe poartă și, după 12-14 ore de muncă istovitoare, sub un soare ucigător în pusta Dobrogei, reintrai tot cântând în lagăr. Numai niște minți bolnave și criminale puteau concepe așa ceva.

Timizi, frânți de oboseală, zdrențăroși, împleticindu-ne, sosim și noi în fața porții și culmea, fără cântec. Un ofițer care supraveghea intrările

și ieșirile s-a răstit la brigadier, întrebând de ce nu cântăm. „Sunt nou veniți, să trăiți!” - răspunde brigadierul. „La noapte - dă ordin ofițerul - îi înveți să cânte”. Astfel, criminalul Țurcanu deveni, la porunca gardianului, dirijor și chiar compozitor pe tema specifică a muncii patriotice.

Șantierul nostru de muncă nu era prea îndepărtat, doar o jumătate de oră de mers. La poartă am fost predați unor soldați din trupele de securitate, aceștia, cu armele încărcate, ne-au escortat și au asigurat paza la punctul de lucru. În zona repartizată nouă am găsit sculele necesare: roabe, cazmale, lopeți și scânduri groase pentru construirea unor podețe în pantă. Aici săpaseră alții înaintea noastră și ajunseseră la 1 m adâncime, cota finală fiind de 8 m.

Am renunțat să ne mai batem capul cu ce se va întâmpla cu noi. Era limpede că nu conta așa de mult realizarea canalului, cât distrugerea noastră fizică, așa cum preconizase Ana Pauker, ca acest canal să fie mormântul burgheziei din România.

În ce mă privește eram într-o stare de debilitate avansată, aveam doar 45 kg greutate și, în general, toți deținuții erau în aceeași situație. Eu abia ridicam roaba goală, iar cu pământ în ea înaintam cu greu și-mi tremurau picioarele. S-a comunicat norma zilnică de 3 mc, iar locul de depozitare al pământului, la 100-150 m distanță. Am început treaba, greu, foarte greu și cu toată stăruința, insistențele și forțările brigadierului și educatorului, nu puteam duce roaba plină. Pe loc drept mergea cumva, dar când urcam pe podeț, roaba fiind mai grea decât mine, eram împins înapoi și mă răsturnam. Am fost amenințat că seara nu voi mai primi pâine. Aceasta era de altfel metoda curentă de pedepsire a celor slăbiți ce nu-și puteau realiza norma. Drept spus nu era vorba de rea credință, ne resemnasem, căci știam pe cine avem în fața noastră, eram prizonieri și ne cunoșteam șansele.

La cel mai mic gest de împotrivire ne așteptau carcerele și arestul sever din baraca de pedeapsă 33. Dacă scăpai cu atât, erai mulțumit, nenorocirea mare putea fi trimiterea la Securitatea din Constanța pentru sabotaj.

Prima zi a fost foarte grea. La prânz, am primit mâncarea pe șantier, iar după câteva minute de repaus am continuat munca. La orele 18 am plecat spre Colonie, sleiți de puteri, obosiți și arși de căldura soarelui a cărui dogoare nu o puteam evita. După două-trei zile eram numai răni de insolație pe față, mâini și picioare.

Cel mai grav arăta preotul colonel care părea că este un lepros. Mult a mai suferit acest om!

De îndată ce am ajuns la baracă, brigadierul a alergat la educatorul șef, un escroc de drept comun, și s-a întors cu alt hoț care făcea la repezeală niște compoziții agramate despre canal, pe care le învățam a

cânta. Toată noaptea am bătut pasul pe loc și repetam aceste improvizații stupide. Am încercat să mă eschivez motivând că nu am ureche muzicală, că nu mă pricep la cântat, dar a fost cu neputință; trebuia să fiu în front și să dau din buze. Nimeni nu cânta din plăcere, dar după cele pătimite, prin Aiud, Gherla, Jilava etc. această mascaradă părea ușoară.

Nr. 9/24 martie 1990, p. 6

III

Pe lângă pedepsele cu care eram tot timpul amenințat, se vehiculau și unele promisiuni cum ar fi: o scrisoare, un pachet, un vorbitor cu familia sau chiar eliberarea înainte de termen. Acestea erau condiționate de realizarea normei și de respectarea disciplinei arbitrar stabilite de către temniceri. Deși în mod legal aceste promisiuni constituiau drepturi pentru toți deținuții, ele nu erau acordate tuturor, fiind utilizate ca suplimentar de constrângere.

În anumite situații, administrația, sub diferite pretexte, suspenda aceste drepturi pentru toți deținuții pe perioade limitate.

În colonia Poarta Albă funcționa un birou de reeducare, organizat și condus de un fost colonel pe nume Haralambie, fost prizonier de război în Rusia și apoi reîntors cu Divizia „Tudor Vladimirescu". Ajuns, după război, șef al Regiunii Militare Cluj, a fost condamnat la 25 de ani închisoare pentru niște afaceri cu echipament militar, deci un deținut de drept comun. În calitate de educator-șef, își făcuse o rețea de informatori printre deținuți și la fiecare baracă o gazetă de perete, cu articole ce îndemnau la întrecerea socialistă ori demascarea celor care erau considerați elemente dușmănoase. În centrul lagărului a fost instalat un panou mare cu întrecerea socialistă a brigăzilor, panou care avea inscripționată deviza: „Calea spre eliberarea înainte de termen", o înșelătorie ca toate celelalte, căci nimeni nu a fost eliberat înainte de termen.

Deținuții politici erau reținuți și după expirarea pedepselor, pe baza unui act administrativ care prevedea un supliment de pedeapsă după bunul plac al securităților județene, 12, 24, 36 și chiar 60 luni. (Au fost unii care s-au lăsat ademeniți de ideea eliberării înainte de termen, participând la întreceri și confecționându-și în acest scop lopeți și roabe speciale mai mari decât cele obișnuite). Rezultatul: majoritatea au ajuns în spital și nu puțini au murit datorită acestor eforturi supraomenești. În țarcul deținuților politici metoda Stahanov nu s-a

bucurat de mare atenție, pentru care toți brigadierii erau stabiliți din rândul deținuților de drept comun. De altfel, pentru temniceri, noi, politicii, eram bandiți, exploatatori, dușmani ai poporului, vânduți americanilor etc., în timp ce bieții hoți, criminali și alte tipuri de infractori, erau niște inocenți, victime ale regimului burghezo-moșieresc.

CĂDEREA LUI STĂNCIUGEL

Criminalul Stănciugel avea puteri discreționare în interiorul lagărului: prin el se transmiteau ordinele, el veghea la „bunul" mers al treburilor și tot el ne ducea la arest sau carceră, fiind aprobat și încurajat de conducere.

Nu i-a fost greu să comită o crimă oribilă, care a provocat indignarea generală a deținuților, crimă tăinuită de conducere
și, în mod special, de ofițerul politic. Ce s-a întâmplat? În vara anului '50 a sosit o dubă cu deținuți de la Jilava. După cum era regula, Stănciugel și ajutorul lui l-au luat în primire de la intrarea în acest univers al morții și i-au trecut prin toate fazele intimidării. Din acest grup făcea parte și un aviator, condamnat pentru trecere de frontieră. Atunci când Stănciugel a ordonat
„Culcat!", Rambela , căci așa se numea aviatorul, a refuzat să i se supună. Brigadierul nu mai avusese parte de un asemenea afront; repezindu-se să-l pedepsească pe Rambela, acesta i-a smuls bâta din mână și i-a aruncat-o. Stănciugel intră în panică și-i ordonă lui Păun (ajutorul său) să-i ducă la baracă, nu înainte de a-i promite bravului aviator „Te învăț eu minte!". În chiar aceeași seară, incredibilul s-a produs: în baraca în care era cazat aviatorul, după ce s-a înserat, a intrat un individ care a întrebat: „Cine-i domnul Rambela?", spunându-i acestuia „Vă așteaptă cineva afară".

Fără să bănuiască nimic, Rambela iese și din umbră este lovit în cap; cade și imediat criminalii Stănciugel și Păun îl trag după baracă lovindu-l în continuare. Rambela a decedat. Ce să facă cu el ? Nu era timp de pierdut și, pentru a șterge orice urmă, cei doi criminali l-au dus repede la cuptorul de cărămidă, aruncându-l în foc. Rambela a ars, iar criminalii s-au întors liniștiți la baraca lor. A doua zi, la numărătoare, s-a sesizat lipsa unei persoane și nimeni nu putea da nici o informație. Am fost numărați zile în șir. S-au făcut percheziții prin barăci, dar nu s-a găsit nimic. Ofițerul politic a venit cu versiunea lui: „Rambela a evadat!" și că la evadarea lui „au colaborat spionii englezi", cu toate că știa de asasinarea și arderea acestuia. Aveam să tragem aceste concluzii, căci, în scurt timp, cei doi asasini au fost înlocuiți din funcții.

Crima a ajuns repede la urechile familiei Rambela, prin intermediul

civililor care munceau la canal și, după cele spuse nouă de civili, un post de radio străin a difuzat știrea.

La ora aceea, secretarul lagărului era un grec, Archides. La cererea familiei, mai exact a soției lui Rambela, acest secretar a căutat să mușamalizeze crima. După câteva luni și el a fost înlocuit. Aceste schimbări nu au adus nimic nou în tratamentul la care eram supuși, nu a schimbat cu nimic modul de a se comporta al agresorilor. În ceea ce mă privește, întrucât nu dădeam randament la roabă, am fost mutat la zidărie pe post de salahor. Cel care m-a salvat a fost căpitanul de aviație Barbici, care, normator fiind, i s-a făcut milă de mine (aveam doar 45 kg!). În colonie erau mulți deținuți care lucrau în ateliere și în construcții, în contabilitate, proiectare și în cabinetul tehnic. În toate birourile lucrau numai deținuți politici, deținuți de drept comun, neavând, în general, pregătire. Datorită șansei de a efectua munci calificate, mulți dintre noi am supraviețuit. Schimbând locul de muncă am fost mutat în baraca 44, împreună cu cei ce lucrau la construcții.

În această baracă am avut fericirea (dacă se poate spune așa, în condițiile vieții de lagăr) de a-l avea ca vecin de pat pe generalul Petre Caramitru, fost profesor la Școala Superioară de Război, absolvent strălucit al Academiei Militare de la Saint-Cyr. Cunoscusem și alți generali, dar căldura și dragostea sufletească a generalului Caramitru depășeau orice închipuire. Acum își trăia bătrânețile în temnițele comuniste adus la canalul morții. În colonie erau mulți macedoneni și, spre cinstea lor, toți îl înconjurau cu mult respect, ceea ce făcea ca suferințele și umilințele la care era supus generalul Caramitru să fie mai ușor de suportat. Noi, tinerii, îi asaltam cu întrebări. Ne răspundea cu dragostea ce-l caracteriza, ne felicita pentru atitudinea noastră anticomunistă, era mulțumit, aș spune chiar mândru de noi. Nu l-am avut prea mult printre noi pe „nea Petrică", cum îi spuneau macedonenii, pentru că terminându-și pedeapsa de trei ani a primit un supliment de 24 de luni la Midia, cea mai sinistră colonie de muncă și exterminare de pe canal. Aveam să aflu, când am ajuns și eu la Midia, că dl. general Caramitru a fost crunt torturat de ofițerul politic Lupu și comandantul Borcea, fiind băgat la carceră bolnav și fără mâncare. Când a cerut medicamente, miliținanul, înjurându-l, l-a întrebat „Încă n-ai murit?". Nu știu ce s-a întâmplat apoi cu domnia sa. Una dintre amintirile dureroase a lagărelor de exterminare ale lui Dej.

Nr. 10/31 martie 1990, p. 6

IV

Suntem în preajma sfintelor Paști și mă întorc cu gândul mulți ani în urmă, încercând să-mi amintesc câte ceva de modul în care noi, cei din temnițele comuniste, petreceam această sărbătoare a „Învierii”. Aceste zile aveau o altă semnificație pentru noi, simbolul Învierii, așa cum l-am primit din tradiție, fiind puternic ancorat în suflete. Opresorii făceau totul ca sărbătorile să ne aducă un plus de suferință morală și fizică. Cu mai multe zile înainte se dublau gărzile, supravegherea prin vizetă devenea foarte atentă și, de regulă, în Vinerea Mare masa conținea (surprinzător) carne, în timp ce în prima și a doua zi de Paști se servea o hrană oribilă. În timp ce clopotele vesteau slujba Învierii, în celule era liniște, toți meditam și depănam amintiri de familie. Dangătul clopotelor avea un efect extraordinar asupra noastră: renășteau în sufletele noastre speranțele, credința în Învierea neamului românesc și întărirea credinței creștine, ideea că jertfele celor mai buni fii ai neamului nu vor fi făcute în zadar. Nu aveam calendare pentru a afla când este ziua de Paști, dar după o formulă Gauss calculam cu exactitate data.

Cunoșteam, de asemenea, regula „Mâinii Sfântului Damaschin”, o regulă ușor de reținut care constituia un calendar perfect printr-o anumită numărare a încheieturilor degetelor.

Una din metodele cu care ne șicanau și care era, pentru noi, dovadă că premeditează compromiterea acestor sărbători, o constituia percheziția pe care o făceau în noaptea Învierii. Pătrundeau în celule sau în barăcile de la canal un număr mare de temniceri, cu scopul de a ne surprinde, rugându-ne sau cu speranța că vor găsi vreo carte de rugăciuni. Țipau ca niște disperați: „Toată lumea la capătul patului”, după percheziția corporală eram duși afară, în timp ce ei căutau cu înverșunare în toate ungherele, chiar desfăcând saltele. Uneori găseau o rugăciune, o poezie, un capăt de creion, un cui. Toate aceste corpuri delicte ne aduceau tuturor pedepse grele: izolare, înjurături, bătăi și amenințări, pe care, de altfel, nu le luam în seamă. La întoarcerea în celulă sau baracă găseam totul răvășit, împrăștiat pe jos. Toate aceste acțiuni aveau un singur scop: batjocorirea credinței noastre strămoșești. Dacă la canal nu ne duceau pe șantier în ziua praznicului, găseau altceva de făcut numai pentru a impieta sfânta sărbătoare.

La primirea coletelor, la canal, controlul era foarte sever, fiind interzise ouăle, cozonacul, pentru a nu mai spune de prăjituri, bomboane, ciocolată, cacao, lămâi etc. Doar puține alimente erau permise în ideea de a nu ne aminti de sărbători. Cu toate acestea, nu am renunțat la Dumnezeu - singura noastră speranță. Numai credința ne-a întărit în suferință: în multe ocazii am simțit într-adevăr ajutorul

Lui. Dușmanului nostru nu i-au reușit niciodată planurile de distrugere a credinței strămoșești: nici carcera, nici arestul nu ne-au îngenuncheat; ieșeam fermi din camerele de tortură, lucru care îi dezarma pe torționari. Alături de noi erau și fețe bisericești, preoți și călugări care nu au încetat o clipă activitatea misionară. Cred că nu greșesc când afirm că erau adevărați misionari în aceste condiții de prigoană sălbatică, având curajul să oficieze sfânta liturghie, cu mijloace adecvate locului. Oamenii erau spovediți și se împărtășeau în locuri ferite. Au fost și perioade în care am ignorat pericolul și ne-am manifestat dincolo de limita imaginarului acestor vitrege împrejurări. În 1954, de Paști, eram în colonia de muncă din Constanța - Stadion. Majoritatea deținuților eram tineri care nu am făcut parte din vechile partide, dar am luat atitudine fățișă contra comunismului. Eram aproape 500 de oameni în trei barăci, având cu noi 4 preoți, 2 greco-catolici, 1 ortodox și 1 romano-catolic german. Spre satisfacția tuturor, acești preoți au lucrat împreună. Cu mult timp înainte au început catehizarea printre noi. Priveam cu nespusă bucurie cum seara, grupuri de oameni se adunau în jurul fiecărui preot și ascultau predici, rugăciuni și cântece religioase. Această catehizare a durat pe tot timpul postului mare. În săptămâna patimilor toată lumea s-a împărtășit. A fost o dovadă de mult curaj și care a avut rezultate excepționale. Cu ajutorul unor oameni de bine am reușit să aducem Sfintele Paști din Constanța.

La ora 24 s-a oficiat slujba Învierii. Gardienii au rămas stupefiați, și-au scos chipiurile și au asistat alături de noi la sfânta liturghie. Au devenit complici; în zilele ce au urmat nu au vorbit nimic despre ceea ce văzuseră. Cu bucurie am cântat „Christos a Înviat”; nu-mi amintesc să mai fi avut momente de o asemenea înălțare sufletească. Slujitorii lui anticrist au rămas înmărmuriți, rugându-se cu noi; ura dușmanului ne unea în credință și în conștiința dreptății cauzei. Prieteniile care s-au cimentat acolo depășesc, aș putea spune, și legăturile de sânge.

În această colonie a ființat clandestin o școală de nivel superior, cu profesori universitari care nu precupețeau nici un efort ca, după orele de muncă, să împărtășească tuturor, căci eram avizi de cunoștințe, știința lor: filosofie, științe politice, istorie, limbi străine, drept, teologie, chiar și agronomie. Am luptat din răsputeri împotriva metodelor comuniste de îndobitocire a victimelor. E cunoscută prigoana și lupta pe care o duceau împotriva cărților, a scrisului. O poezie a lui Eminescu, Crainic, Blaga, Goga era sancționată cu cel puțin 7 zile de carceră. Îmi amintesc că unul dintre deținuți zgâriase pe ușă cu un cui: „Cine știe să lupte nu va fi rob niciodată”, Seneca. Ce scandal a iscat gardianul. „Să iasă Seneca, unde-i Seneca?”. Un mucalit i-a răspuns că este dus la Securitate; numai așa unul dintre apărătorii inculturii s-a potolit. Cu mari riscuri aduceam în colonie ziare. Aveam nevoie de știri politice, tre buia

să spargem cumva izolarea în care eram ținuți și reușeam.

Aproape tot timpul știam ce se întâmplă afară, știam despre conflictul dintre ruși și chinezi, despre ceea ce făceau cei din N.A.T.O., despre cum avansa colectivizarea. Despre aceasta din urmă știam foarte multe pentru că zilnic soseau țărani condamnați pentru a se fi opus acesteia. Știam că avem în față un dușman crud, nemilos, lipsit de iubire de neam și avid de putere și astfel rezistența a fost dârză, încununată de speranță.

În această colonie s-au executat lucrări de artă, de oameni care în libertate aveau alte ocupații și care fără voia lor au devenit cioplitori în piatră. Aș aminti aici de profesorul universitar Axente Sever Popovici, care era chiar talentat, profesorul universitar Alexandru Herlea din Brașov, care după eliberare a continuat să cioplească piatră, profesorul universitar Radu Ștefan, foarte îndemânatic în mânuirea dălții și a ciocanului, profesorul Zamfiroiu. Lista este foarte lungă, dar mă opresc deocamdată aici. În timp ce în învățământ își făceau loc tot felul de nechemați, adevărații oameni de cultură erau exterminați în cele mai teribile lagăre ale muncii forțate. Voi reveni asupra acestor probleme și sper că se va găsi cineva care va cerceta îndeaproape această problemă.

Nr. 11/7 aprilie 1990, p. 6

V

În colonia de la Poarta Albă erau duși deținuții politici cu condamnări mai mici, excepție făcând specialiștii care erau necesari. Când am ajuns acolo, șef al biroului tehnic era inginerul Georgescu Gorjan, un specialist de marcă. Cei ce au trăit vremurile dinaintea anilor '46-'47 își amintesc cu siguranță de prestigioasa editură Gorjan din Craiova; prin întemnițarea domnului Georgescu s-a pus capăt și editurii. Dl. Georgescu Gorjan se bucura de un mare prestigiu printre ceilalți ingineri. O personalitate care atrăgea atenția era artistul Mircea Șeptilici, un bărbat cu o ținută demnă, maiestuoasă. Mereu zâmbitor și bine dispus nu-i lua în seamă pe temniceri, lucra la măsurători alături de un inginer de specialitate și un soldat, cu teodolitul și mira în spate cutreiera ziua întreagă stepa dobrogeană.

Munca depusă de deținuți era normată și chiar plătită, cu state de plată în regulă, de conducerea canalului. Paznicii aveau grijă să realizăm normele pentru ca să poată fi încasate în întregime salariile și chiar depășiri pentru direcția penitenciarelor. Pe statele de plată

deținuții erau încadrați la fel ca muncitorii liberi. Banii intrau în buzunarul statului, ceea ce primeam noi fiind o sumă derizorie de 30-50 lei pe lună, după cum te nota brigadierul. De cele mai multe ori nu primeam nimic.

Prin luna septembrie 1950 am fost mutat în cadrul coloniei la un alt loc de muncă, la palatul administrativ de la Poarta Albă. Mutarea s-a făcut la cererea arhitectului Constantin Joja, fratele ministrului de atunci al României la O.N.U., filosoful marxist Athanase Joja, arhitectul fiind condamnat politic 3 ani. Îl păstrez cu venerație în memorie, domnia sa fiind șeful de șantier care nu a fost surprins afișând nemulțumirea nici măcar o singură dată față de vreun subaltern. Ne-a tratat de pe poziții de egalitate, cu o bunătate îngerească; de altfel aceasta era expresia pe care o degaja fizionomia sa, bunătate, atașament față de cei în suferință. Încadrat într-o echipă de lăcătuși, aveam colegi de muncă un șvab din Banat, Cremer - șeful de echipă - muncitor harnic și priceput, dl. Amărăscu - fost director la Astra Română din Ploiești ș.a. Dl. Amărăscu, în vârstă de 78 ani, era bolnav și nu putea lucra așa că, de comun acord cu ceilalți coechipieri, am hotărât să-l lăsăm să facă ce poate și să se odihnească. Uneori era abătut la gândul că nu-i va mai vedea pe cei dragi. Cred că n-a mai apucat să-i vadă, fiindcă a fost transferat la o închisoare din țară, posibil Jilava.

În jurul șantierului era gardul de sârmă ghimpată cu posturi de observație fixe. În apropierea gardului era un WC și, într-una din zile, un tânăr deținut, care lucra la zidărie, grăbindu-se spre acesta, a fost împușcat în cap de soldatul ce se găsea în postul de observație din spatele acestui WC. Această crimă odioasă a declanșat protestele tuturor deținuților de la acest loc de muncă. Toată lumea a încetat lucrul, ne-am strâns cu toții în clădire și am început să strigăm. Soldatul a fost scos din post și dus cu o mașină militară. Deținutul ucis a fost și el dus la spitalul din Nazarcea, la morgă, iar apoi îngropat la „Trei pruni". Așa spuneam noi locului unde erau înmormântați deținuții din colonia Poarta Albă. Dacă cineva va avea ideea să facă săpături în cimitirul deținuților de la „Trei pruni" - Poarta Albă va da peste gropi comune, într-o astfel de groapă fiind aruncați toți cei ce mureau într-un interval de 24 ore. Nu după mult timp, acest ostaș „vigilent" a fost condamnat pentru crimă și adus în colonie, dar a fost repede transferat, căci la drept comun colegii lui îl amenințau.

Cu noi lucrau și generalii Iliescu, din aviație, și Seracin Ghedeon, comandantul unui regiment de infanterie. Generalul Seracin era foarte mândru că el, cu regimentul ce-l comanda, a fost primul care a pus piciorul pe pământul Basarabiei în 1941. Cât de nobil, cât de legitim a fost acel pas, cât ne-am dorit atunci comanda „Vă ordon, treceți Prutul!". Pot spune că la canal cu acest eroism ducea roaba și mânuia lopata;

nu se plângea, era încrezător în viitor, îi sfida pe temniceri; totdeauna era vesel, bine dispus. Îi respectam mult pe acești generali; își duceau cu stoicism destinul, alături de oameni de rând, fără să regrete trecutul, pe care îl socoteau ca făcând parte din noi toți. Nu aveau ce-și reproșa: își făcuseră datoria față de țară și acum noii stăpâni nu mai aveau nevoie de ei, aruncându-i în temniță ca pe niște delincvenți oarecare.

În cei patru ani de robie de la canal am mai întâlnit mulți militari, ofițeri de toate gradele și din toate armele, majoritatea dintre ei s-au comportat admirabil. Aceeași atitudine demnă și la gradele inferioare. Dintre puținele excepții aș aminti pe colonelul Haralambie - șeful turnătorilor - Constantinescu - prim brigadier - venit și el din Rusia cu Divizia „Horea, Cloșca și Crișan" și numit colonel de Ana Pauker sau alt prim brigadier, locotenent Dorneanu, un sadic. Aceștia erau detestați de camarazii lor și de întreaga masă de deținuți.

Când aproape am terminat lucrările la palatul administrativ aveam să întâmpinăm o surpriză: cei ce proiectaseră clădirea nu ținuseră cont de sol și datorită greutății mari, aceasta a început să se încline asemeni turnului din Pisa. În stadiul finisării, având o abatere de la verticală mai mare de o jumătate de metru, construcția a fost abandonată. Nu știu câte milioane sau zeci de milioane au fost irosite și nici ce institut de proiectări a dat planurile eronate, dar vă pot mărturisi că noi, cei de acolo, am regretat această neglijență, am regretat banii poporului risipiți, îngropați într-un canal fără rost. Sunt convins că nici până astăzi nu au fost găsiți adevărații vinovați.

De muncă nu ne puteam plânge pentru că imediat am fost redistribuiți la alte șantiere: la descărcat vagoane cu pământ, la roabă, la săpat, la mutat linii ferate. Nu aveam de ce să ne temem de șomaj. În ce mă privește, în urma unui concurs aranjat de prietenul meu, inginerul Marian, am fost repartizat la un atelier de reparații auto. Muncitori de specialitate nu erau mulți și ofițerul politic încerca să introducă informatorii lui, ceea ce în general căuta să evite, aranjând astfel concursul. Aici la atelier era o zonă tampon de pătrundere a informațiilor pentru că aveam contact cu șoferii civili. Când am început lucrul, pe mașinile-unelte nu era nimeni, eu lucram deci simultan pe două, trei sau chiar patru mașini. Inginerul Marian fusese proprietarul unei întreprinderi din Turda, își făcuse studiile în Belgia și era foarte priceput în afaceri. La naționalizarea din 1948 a fost trimis în judecată sub acuzația de sabotaj pentru că încercase să-și oprească ceva din fabrica lui și asta l-a costat. La acest atelier deținuții politici, un mare număr dintre ei, și-au găsit o muncă ușoară, datorită inginerului Marian. Pe mașinile libere au fost aduși băieți buni pe care i-am ajutat să-și însușească meseria. Dorința de a scăpa de muncile istovitoare de la canal făcea ca acești oameni să deprindă munca de specialitate uimitor de repede. Iată

câteva cazuri de oameni salvați în acest atelier: maiorul Scriban, fratele arhimandritului Scriban, era bătrân și bolnav și fusese adus pentru că încercase să treacă frontiera. Ce să-i dăm de lucru? Mai spăla piese, mai dădea cu mătura; era destul la cei 70 ani. Maiorul nu venise singur, avea un prieten bun, pe dl. Grümberg, evreu din București, până nu de mult cel mai mare bogătaș din Lipscani. Om cumsecade și prea bătrân pentru a fi târât prin temnițele lui Dej.

Până am plecat din această colonie am avut relații calde, de prețuire cu acești oameni vârstnici. Eu fiind tânăr îi puteam ajuta; dacă nu mergeam eu la ei mă căutau să-i încurajez, să le spun noutăți, căci orice știre bună îi înviora, le mărea speranța reîntoarcerii acasă; inginerul constructor Vasile Iordăchescu, nou venit în atelier, mă întreba: „Ce voi face eu aici?". „Veți învăța o meserie. Nu va fi greu. Eu v-o reglez și dvs. o supravegheați, apoi veți lucra singur". Până la urmă așa a fost. Maiorul inginer Dobre Marin, specialist în electromecanică, se găsea în elementul său, reparând electromotoare, releuri, instalații electrice diverse, dinamuri etc. Cei calificați lucram mai mult pentru a putea ajuta camarazi care aveau nevoie de acest ajutor. Trebuia să rezistăm pentru a ajunge acasă; credeam în libertate. Nici o clipă nu am pierdut speranța, credeam că într-o zi acest regim terorist, impus nouă de ruși, se va prăbuși: oricât de târziu se va produce, trebuie să supraviețuim. Am scăpat cei care am fost mai tineri, vârstnicii și-au lăsat osemintele în pământul Dobrogei. Tot ce a avut neamul românesc mai pur a fost jertfit.

În garaj lucrau și câțiva studenți inimoși, vrednici, dintre care îmi amintesc cu plăcere de Ovidiu B. și Mihai V, doi oameni sinceri, două suflete curate. Ofițerul politic a repartizat câțiva de la drept comun să lucreze alături de noi, hoți de rând, dar și criminali odioși. Stănciugel, cel de care am mai vorbit, era acum fierar. Cel mai înfricoșător era Nedelcov, un criminal din Banat, condamnat la 25 ani; acesta ucisese opt șoferi pentru a le lua mașinile. Aveam oroare și teamă de el și de aceea îl evitam. Singur se numea Dilinger, după numele cunoscutului criminal american, mărturisind că dacă va scăpa va folosi alte metode și își va continua „meseria". Un turnător, colaborator al colonelului Haralambie și al ofițerului politic, era Jan, evreu din Brăila, condamnat pentru tentativă de trecere a frontierei, foarte apreciat de stăpânii lui. În atelier făcea ceea ce voia, nimeni nu avea curajul de a i se împotrivi. În fiecare zi, în jurul orei 11, venea camionul cu mâncarea. Jan era cel care o lua în primire, apoi se urca în podul halei și se culca. La ora 12 când se schimba garda, se făcea apelul și totdeauna unul era lipsă: Jan. Brigadierul trimitea după el și Jan venea somnoros. De la o vreme se obișnuise și garda cu lipsa lui și ne prelua așa. Într-una din zile sergentul se înfurie și trimite după Jan. Stupoare, Jan nu era la locul

lui. Încep căutările, dar nimic, se dă alarma. Departe pe câmp se vedea un om alergând. Un deținut smulge arma unui soldat și fuge după el; soldații erau disperați. Se întoarce cel cu arma, fără Jan. Între timp apar ofițerii care ne adună și, sub pază severă, ne trimit la colonie. Alarma s-a extins în toată Dobrogea. Nu după mult timp își face apariția colonelul Albon, directorul coloniilor de la canal, preluând cercetările. „Să iasă afară vecinii de pat ai banditului", tună colonelul. Ies trei inși: doi politici și unul de drept comun, pe nume Munteanu. Ghinionul colonelului și norocul nostru. „Ce știi, mă, de evadarea lui Jan?". Munteanu, foarte calm, îi răspunde: „Pe mine mă întrebați? Întreabă-l pe Haralambie care l-a reeducat și pe Feinstein care l-a îmbrăcat să poată fugi!". La auzul acestei replici, Albon dă ordin să vină cei doi. Când sosește Haralambie îl întreabă: „Ce știi de Jan?". Surprins, șeful reeducării se pierde. „Eu, eu... nu... nu știu nimic". Intervine Munteanu cu jargonul lui: „Sanchi! Nu știi nimic, hai? Ia să te strângă cu ușa să spui tu că i-ai dat și vreo scrisoare, să-ți aranjeze vreun blat pe afară". Sosește și Feinstein, evreu, șeful magaziei de îmbrăcăminte. Cum îl vede Munteanu, zice: „El l-a îmbrăcat ieri cu salopete noi: mie nu mi le schimbă". Feinstein rămâne dezorientat; Albon pleacă fără să ne pedepsească. Comandantul Pavel, dus pe gânduri, exclamă ca pentru el: „Acum știu eu de ce vă turna el pe voi". Tresare și cu voce scăzută ne spune: „Plecați la baracă".

Cum a dispărut Jan nu am putut afla, un lucru e cert: tot ce a făcut a constituit pregătirea evadării. După câteva săptămâni a sosit o scrisoare din Israel cu „Salutări de la Jan".

Nr. 12/10 mai 1990, p. 6/7

VI

După evadarea lui Jan, pentru noi viața a continuat în același mod: muncă forțată, teroare neîntreruptă exercitată cu o tenacitate diabolică. Un sistem de un cinism nemaiîntâlnit în nici o altă țară comunistă, poate doar în U.R.S.S. A început diversificarea regulilor de tratament: unii erau făcuți fruntași în producție, nu prea mulți, o brigadă de vreo 50 de deținuți, pentru a nu da impresia că oricine poate ajunge acolo. Popularizați la panourile de întreceri, îmbrăcați cu salopete noi, cu program de lucru de opt ore, odihnă la pat după orele de muncă, asistență medicală mai atentă, vorbitor mai des și chiar vorbitor familial. Aceasta, în timp ce unii dintre noi, mult mai numeroși, erau aruncați în extrema cealaltă, declarați sabotori, recalcitranți, instigatori și, mai grav, preoți și sectanți.

Toți aceștia erau strânși în brigăzi de pedeapsă, cu program de lucru în schimburi de noapte, în locuri unde munca era deosebit de grea. La aplicarea acestei metode satanice, tot deținutul era făcut vinovat pentru regimul ce i se aplica. Eram ținuți mereu în șah: „Vedeți, aveți toate șansele să fiți în brigada de fruntași sau în cea de disciplinari", numai că lucrurile nu erau tocmai așa. Toată această mascaradă făcea parte din sistem: chiar dacă nu existau indisciplinați ei trebuiau găsiți și puși la zid, pentru ca fiecare să ia aminte de intransigența administrației față de deținuți. Cu toată teroarea exercitată, rezistența noastră, a politicienilor, nu a scăzut.

Cele mai multe probleme le creau neoprotestanții, cei care refuzau să lucreze sâmbăta. La Poarta Albă, locotenentul major Mihalcea se ocupa de acești nefericiți în fiecare sâmbătă. De fapt, scandalul începea de vineri seara, când acești credincioși se prezentau la ofițerul de serviciu și anunțau că a doua zi au sărbătoare și nu merg la lucru. Erau maltratați și băgați în carcere. Spectacolul oribil începea dimineața, când toți erau aliniați în dreapta porții și, în timp ce brigăzile ieșeau la muncă, Mihalcea, cu pumnii și cu picioarele, lovea pe unde apuca în acești credincioși spre a-i determina să iasă la lucru. Făcea aceasta spre intimidarea celorlalți, apoi pedepsiți, plini de sânge erau înghesuiți în carcerele care erau aliniate lângă poartă. Locotenentul major Mihalcea era sperietoarea coloniei: unde apărea el, oamenii erau bătuți în mod sălbatic, aveam impresia că nu e normal căci se înfuria fără motiv și lovea.

CUM SE DESFĂȘURA VORBITORUL

În zilele de duminică se acordau aceste vorbitoare în urma unei aprobări de la conducerea lagărului, aprobare care se obținea la propunerea brigadierului. Scriai o carte poștală soției, părinților sau fraților, fiind primită o singură persoană. Aceștia se prezentau la poarta lagărului cu cartea poștală, dacă aveau norocul să nu fim pedepsiți, exista șansa, deși mică, de a ne vedea. Vizitatorul trebuia să învingă greutăți până să ajungă la poartă și să fie primit de ofițerul politic, el fiind cel care se ocupa de relațiile cu familiile. Acesta respingea, de obicei, pe loc aprobarea de vorbitor, după ce oamenii veniseră de la distanțe foarte mari. Veneau oameni de toate vârstele, bărbați, femei și copii cu trenuri cu orare nepotrivite, stând uneori 24 de ore sub cerul liber așteptând ora fericită. Este de remarcat faptul că, printre sutele de oameni veniți la vorbitor, Securitatea își plasa „urecheații", ei care ascultau ce se vorbește și îi identificau pe suspecți. Acestora li se comunica faptul că cel căutat nu e în colonie, este la lucru sau a fost transferat. Cu inimile zdrobite de durere, cei respinși plecau spre casă. Odată învinse piedicile create artificial, erai introdus în localul în care avea loc întâlnirea cu cel drag. În desfășurarea conversației, persoanele în cauză erau separate printr-un coridor cu pereți din plasă de sârmă pe care patrulau milițieni foarte atenți să nu se spună ce se întâmplă afară sau în colonie. În vara anului 1951 au făcut o nouă inovație: vorbitorul familial. S-a amenajat o baracă izolată de celelalte, cu mai multe camere cu un pat, o măsuță și două scăunele. În acele camere urmau să vină soțiile celor favorizați, dar, cu toate acestea, momeala a avut un ecou restrâns printre deținuți. Cei care au uzat de această formă de vorbitor erau în majoritate deținuți de drept comun. La scurtă vreme a fost însă abandonat în urma unui grav incident. Într-o duminică, la orele 13.00, mergeam la lucru. Când să ieșim pe poartă, comandantul coloniei, Pavel, ne oprește și cheamă la el pe Todirașcu, un bun prieten de-al meu. Acesta se duce, dar imediat revine, luându-și locul și refuzând să mai asculte ordinele comandantului. În fața acestui refuz hotărât suntem trimiși la lucru. Când am ajuns la atelier l-am întrebat care-i misterul. Cu inima zdrobită, plângând, îmi relatează că sora lui, venită seara anterioară pentru vorbitor, a fost întâmpinată de omul nr. 1 al coloniei, primul brigadier, colonelul Constantinescu, venit din Rusia cu Divizia „Horea, Cloșca și Crișan", condamnat la 25 de ani închisoare pentru escrocherii. A remarcat-o pe tânăra de numai 17 ani venită să-și vadă fratele și, împreună cu milițianul de la poartă, a introdus-o într-una din camerele vorbitorului familial. Au violat-o și au

ținut-o sechestrată toată noaptea, dimineața fiind descoperiți. Comandantul dorind să mușamalizeze ticăloșia l-a chemat încă de dimineață pe Todirașcu, cerându-i să medieze pe lângă sora lui. La refuzul acestuia a fost nevoit să apeleze la procuror. Atitudinea colegului nostru a fost încurajată de toți deținuții poliției pentru că, în repetate rânduri, soțiile unora erau acostate în timp ce așteptau cu sufletul la gură să fie admise să-i vadă pe cei dragi. Erau acostate de niște nemernici în uniformă care le promiteau, cu subînțelesuri, aranjarea unui vorbitor. S-au întâmplat cazuri în care cei veniți la vorbitor, revoltați de condițiile de mizerie în care eram tratați de temniceri, să ajungă la Securitatea din Constanța. Regulamentele erau suspendate, nu putea fi vorba de drepturi, totul era agitat. Ceva era inversat în gândirea torționarilor, erau cuprinși de un soi de nebunie, de ură diabolică. Cineva le repeta mereu: „Vedeți că dacă ăștia scapă, intrați voi în locul lor. Distrugeți-i!". Dacă nu au reușit în totalitate, aceasta se datorește altor cauze care s-au interpus între ei și lumea exterioară care a început să vadă adevărata față a stalinismului. Cu cât teroarea se dezlănțuia mai brutală cu atât își făcea loc o liniște sufletească mai mare, o mai profundă dragoste pentru neamul românesc și viitorul țării.

Cu câteva zile în urmă am aflat cu tristețe de plecarea dintre noi a lui Linciu Faina, fruntaș național-țărănist. Un suflet nobil, un luptător neînfricat pentru dreptate, pentru instaurarea unui climat de dragoste între oameni, alături de care am lucrat în 1951 în colonia Poarta Albă. Ziua lucra la roabă și noaptea la descărcat vagoane. Mereu liniștit, pașnic față de toți, nu-i ura pe temniceri și nici măcar nu-i socotea responsabili pentru abuzurile comise. Visa o democrație care să-i cuprindă pe toți, în care fiecare să-și găsească locul potrivit pregătirii și aptitudinilor sale, în care ura și nedreptatea să dispară. Ne cunoșteam din 1946 și știu că a înfruntat de la început prigoana comunistă. Dumnezeu i-a făcut favoarea să fie prezent la începutul realizării visului atât de drag lui, nouă tuturor.

Împreună cu noi erau foarte multe personalități ale vieții politice și culturale românești. Ce vină aveau aceștia? Că au trăit într-o altă Românie, cu o altă formă de organizare? Că și-au făcut datoria față de țară și tradițiile ei ? Aș aminti două personalități de care voi vorbi pe larg în continuare și anume: Alexandru Constant, scriitor, diplomat, fost ministru al României, și Virgil Ionescu, unul dintre cei mai mari ingineri al țării, fost director general la Grivița, om care aici, la Canal, după ce și-a făcut stagiul la roabă, a fost pus să organizeze un depou de reparații vagoane și utilaj feroviar.

Nr. 13/19 mai 1990, p. 7

VII

Prezentul episod depășește puțin cadrul creat de cele anterioare, constituindu-se ca un excurs asupra alegerilor din 1946, în legătură cu alegerile desfășurate de curând, redate așa cum le-am perceput, înțeles și comentat la momentul desfășurării lor și apoi în teribilul univers concentraționar.

La 19 noiembrie 1946, poporul român s-a pronunțat hotărât contra comunismului, iar la 20 mai 1990 s-a pronunțat pentru menținerea lui. Aceleași strategii, aceleași scenarii au fost folosite în ambele situații: „În 1907 țărăniștii au tras în țărani". Oare conducerea partidului care lansează asemenea aberații sau care-i promovează pe cei care propagă asemenea idei, este atât de incultă? După alegerile din 1946 am văzut ce a urmat. Cu ajutorul trădătorilor de la partidele satelite s-a trecut în primul rând la inversarea rezultatelor. S-a protestat, cum era normal, dar ei și-au văzut în continuare de treabă întrucât rușii îi protejau, iar occidentalii erau departe și foarte ușor de manipulat, necunoscând tehnicile comuniștilor. Și atunci și acum ziua alegerilor a fost bine regizată, spre a oferi opiniei publice neavizate iluzia unei perfecte legalități. Ilegalitățile s-au produs înainte și după ziua alegerilor, cunoscut fiind că treburile necinstite nu se fac cu martori. În 1946 nu ar fi fost posibil să-l întrebi pe Iuliu Maniu „unde-ai fost, domnule în ultimii cinci ani?". El fusese aici și prin el se făcuse ieșirea noastră din alianța cu Hitler, el a fost cel care, din rațiuni politice, i-a asociat pe comuniști la acest act. Între cele două războaie, Partidul Național Țărănesc era acuzat că adăpostește și ocrotește pe comuniști, la adăpostul acestui partid activând politicieni de stânga ca: Mihail Ralea, Petre Andrei, Virgil Madgearu, Nicole Lupu, Mihail Ghelmegeanu și mulți alții. Câtă asistență juridică au acordat în procesele comuniștilor, cu câtă înverșunare îi apăra presa țărănistă! Recunoștința comunistă față de aceste acte politice și umanitare a fost: ura, calomnia, minciuna, distrugerea morală și fizică a celor care l-au ajutat. Atunci, ca și acum, acuzații de antisemitism erau adresate acestui partid, când este bine cunoscut că mulți evrei au fost salvați de lagăre sau deportați, ajutați să plece din țară, național-țărăniștii făcând totul pentru a veni în ajutorul evreilor, evrei care, după 1945, au îngroșat rândurile partidului comunist. În 1946, partidele istorice, care se bucurau de adeziunea întregii națiuni, nu au avut neobrăzarea de a pune întrebarea: „Unde-ai fost domnule Walter Roman din 1936 începând? Ce ai făcut prin Komintern, când bine știai că sunt contra unității noastre naționale? Ce

făceai la Moscova în iunie 1940, când Molotov ne adresa ultimatumul ? Dar în 1939, la 23 august, când Molotov și Ribbentrop împărțeau Europa de Est?" Nici Ana Pauker nu a fost întrebată de ce nu a stat să înfrunte în țară bombele americanilor, nici Vasile Luca (Luka László) de ce nu a stat în țară să organizeze mitinguri antirăzboinice când hortiștii răpeau Ardealul, nici Emil Bodnăraș unde a fost când armata suferea pe frontiera de vest sau care i-a fost protestul în 30 august '40. Multe alte întrebări s-ar fi putut pune, dar nu s-au pus. Prin fraudă electorală, comuniștii s-au instalat la putere și au început trădarea față de poporul român. Primele măsuri: epurarea poliției, a armatei, lichidarea partidelor istorice, a opoziției în general, desființarea bisericii greco-catolice și silirea regelui de a abdica. A fost declanșat un șir neîntrerupt de procese politice cu condamnări, urmărind nu prevenirea unor situații sau pedepsirea altora, ci lichidarea fizică a tuturor celor ce îndrăzneau să se opună comunismului și expansiunii sovietice în țara noastră. Toți cei care reprezentau ceva pentru neamul nostru, oameni de știință, de cultură, indiferent de profesii, ofițeri, miniștri, gazetari, funcționari, profesori, muncitori, țărani sau negustori au trecut prin temnițele comunismului. Gheorghe Gheorghiu-Dej a împrumutat din Rusia teroarea stalinistă, probabil ceva mai bun nu a găsit. S-au înființat închisori speciale, pe categorii de deținuți: Aiudul - intelectuali, Gherla - muncitori și țărani, Sighet - înalți demnitari. Aici, la Sighet, au ajuns Iuliu Maniu, Constantin Argetoianu, Gh. Brătianu, episcopul greco-catolic Suciu și mulți, mulți alții. Surprinzător, alături de aceștia au luat loc și colaboratorii comuniștilor din 1946. Unul dintre aceștia era dl. Tătărăscu. Nu știm ce o fi gândit dânsul, însă ceea ce au gândit comuniștii se poate remarca, dându-i domnului Tătărăscu, după ce l-au folosit, ocazia de a muri alături de cel pe care l-a trădat. Pentru elevi a fost rezervată închisoarea Târgșor, Pitești - pentru studenți, Mislea - pentru femei, Râmnicu Vâlcea - pentru internați fără condamnări și Râmnicu Sărat și Galați pentru țărăniști și social-democrați.

Evident, acestea sunt numai câteva din lagărele morții, fiecare dintre ele putând constitui subiectul unui tratat de istorie. În Aiud, de exemplu, au murit marele jurist român Istrate Micescu, profesorul Gh. Manu, fost student al soților Curie, doctor în fizică atomică, omul de cultură eminent care a fost Mircea Vulcănescu, generalul Aldea, unul dintre participanții direcți la lovitura din 23 august. Nichifor Crainic a fost și el aruncat în Aiud pentru că a făcut parte din guvernul Antonescu și a fost făcut vinovat de dezastrul țării. Așa-zisul dezastru, patru ani grei de război mondial, nu au reușit să aducă țara în sărăcia în care au adus-o cei 45 de ani de guvernare comunistă. Și totuși astăzi noii guvernanți care pretind că s-au debarasat de comunism, nu se pot debarasa de comuniști și se mulțumesc să arunce totul în spatele lui Ceaușescu.

Mulți foști miniștri își păstrează fotoliile sub pretextul că sunt competenți. Acum, după ce au dus țara de râpă, i-a găsit competența? Să fim serioși! Locul lor să fie încredințat adevăraților oameni competenți, acelora care din cauza dosarelor de cadre nu au avut dreptul să fie competenți. Acest blestem, serviciul de cadre, a apărut imediat după alegerile din '46. Fiecăruia i s-a făcut un dosar, în care apăreau tot felul de referințe: cine au fost bunicii, părinții, ce avere au sau au avut, cine sunt rudele din țară și din străinătate, dacă a fost în străinătate sau nu, sau pe front, studii, colegi, politica făcută, chiar și rudele soției. Pe toate dorea să le știe partidul.

Fiecare dintre noi devenise suspect, oamenii obișnuindu-se astfel să mintă, să ascundă adevărul de teama de a nu fi arestați sau de a nu-și pierde slujba. Mulți au sesizat că dând referințe ample celor ce le solicitau pot obține avantaje importante. Astfel au apărut turnătorii de profesie. Nu a rămas nimeni fără dosar. Mi-amintesc de trei foști polițiști cu care am împărțit celula în 1949 la închisoarea Brașov. Secretar al P.C.R. Brașov atunci era unul Negrea. Acestor polițiști li se cerea să declare că Negrea a fost informator al vechii Siguranțe. Nu știu dacă s-au lăsat convinși, dar ulterior Negrea a fost înlăturat, iar polițiștii au ajuns la canal.

La alegerile din 1946, comuniștii agitau reforma agrară, împărțeau pământ țăranilor, pentru ca după trei ani să le ia pământul, obligându-i să intre în colective. Câtă suferință a cauzat colectivizarea țăranului român e greu de spus într-o carte întreagă. Gherla, Canalul au devorat mii de țărani. Băieții au avut mult de lucru cu ei; nu înțelegeau cum pot refuza cu atâta încăpățânare să-și predea avutul unor activiști de la oraș cu o mapă și cu un ordin precis: „colectivizarea cu orice mijloace". Activiștii erau cei ce alegeau pe țăranii care urmau a fi arestați sau evacuați din țară. Pe zidurile sau pe gardurile celor mai buni gospodari scriau cu vopsea: „chiaburi", „dușmani", urmând amenințările și apoi arestarea. După ce și-au văzut recunoscut guvernul de alte state, știindu-se la adăpost legal, s-au apucat de lucru în stil sovietic. Dacă Stalin a făcut canale, de ce să nu facem și noi? - o ocazie bine venită pentru terminarea opozanților. Soseau la canal țărani cărora li se răpise pământul, țărani care lăsau în urmă familii numeroase. Abia întorși din război acești nefericiți sunt luați în primire de comuniști: ei plătesc despăgubirile de război din vitele și cerealele predate la cotă. Îmi amintesc de figura lui Țigan Ion, un țăran din județul Arad, cu care am cioplit piatră la stadionul din Constanța. Acest om care a fost concentrat din 1939 până în 1941, când a plecat pe frontul din Basarabia, a căzut prizonier la ruși. A fost dus în Siberia și pus să muncească într-o mină. În țară, soția fiind anunțată că este dispărut, face cele cuvenite după datinile creștine, dar rămasă cu patru copii și nemaiavând speranța

întoarcerii soțului ei se recăsătorește. În 1944, într-o noapte, cineva bate la ușă. Femeia, buimăcită, se ridică de lângă soțul ei și deschide ușa. În fața ei un străin, un zdrențăros, slab și nebărbierit. Femeia speriată începe să țipe, intervine soțul ei care întreabă „Cine ești?". „E Ion", izbucnește femeia, sărind de gâtul lui: „Mă ierți, Ioane?". „Te-am iertat", zice Ion și încearcă să-i desfacă brațele din jurul gâtului, vrând să plece. „Nu pleca. Dacă m-ai iertat, el să plece, tu rămâi cu copiii noștri". Pe neobservate, cel de-al doilea soț a dispărut, Ion îndrăznind să intre în casă să-și îmbrățișeze copiii. A rămas cu familia depănându-și trecutul și apucându-se de muncă. Și-a refăcut sănătatea și a trudit apoi din greu să-și refacă gospodăria. Doi ani de greutăți și Ion este pus în fața altei dileme: colectivizarea. El, care s-a întors după șase ani din Rusia și știa bine ce roade dă această formă de lucru. În colectiv, s-a opus din răsputeri. Ca urmare a ajuns să fie arestat, schingiuit brutal, dar nu a cedat. Condamnat la șapte ani a fost trimis la canal. Această tragedie i-a urmărit pe toți țăranii României care s-au opus colectivizării, venind cu zecile de mii în pușcărie. Unii pătimesc din 1948 și vor pătimi până își vor vedea refăcute drepturile lor asupra pământului. Ca popor ne putem mândri cu țăranii care și în această întâmplare au participat cu demnitate, curaj, patriotism pur și mult bun simț. Și-au dus suferința, fără ură, cu speranța în strămoșeasca credință creștină. Cred că este categoria celor care nu au făcut niciodată compromisuri. Colectivizarea a golit satele de țărani, fiii satelor, înspăimântați de grozăviile suportate de bunicii și părinții lor, le-au părăsit.

N-aș putea încheia acest episod fără a aminti de Capotă Ion, oșanul cu opinci de cauciuc, a cărui prietenie ne făcea, mie și inginerului Dobre Marin, o mare plăcere; un om simplu, cinstit, un suflet nobil, pe care regret că în libertate nu l-am putut vizita, așa cum i-am promis, în Țara Oașului. Prea a fost lung și greu acest drum.

Nr. 14/29 iunie 1990, p. 2/3

VIII

La Poarta Albă s-au întâlnit țărani cu foști moșieri. Nu-și purtau pică, se înțelegeau, se ajutau. Poate suferința i-a unit. Torționarii aici nu aplicau lupta de clasă. Ar fi fost fără succes, nu-i lua nimeni în serios. Cu moșierul Delescu Mihail am lucrat la roabă și în construcții. Își ducea greu chinul, fiind și om în vârstă, suferea mult din cauza lipsei de hrană, totuși s-a comportat demn. Acest om nu făcuse politică. Aici a fost adus pentru dorința lui de se stabili în Anglia, unde își făcuse studiile. Mulți țărani din Banat, condamnați pentru că i-au ajutat pe cei care s-au retras în munți, alții au refuzat să se înscrie în colective sau au dat găzduire unor cetățeni care se îndreptau spre frontiera iugoslavă. În vara anului 1951 a fost adus în colonie un deținut important pentru bănățeni, care l-au recunoscut imediat. Era colonelul Ștefănescu, fost președinte al Tribunalului Militar Timișoara. Făcuse o potlogărie și acum își ispășea păcatele alături de cei pe care i-a condamnat fără milă la mulți ani de detenție, iar pe alții chiar la moarte. Vestea sosirii lui s-a răspândit cu iuțeala fulgerului printre noi. Toți doreau să-l vadă, să-i pună întrebări. Acest colaborator al Securității cunoștea multe uneltiri la adresa poporului român. A fost și el trimis la cărat pământ cu roaba. Întâmplarea face ca în acea brigadă să aibă colegi de echipă niște bănățeni. Domnul colonel, nou venit și cam slăbit după șederea la Jilava, suferea de foame. Îi era foarte greu. Acești țărani bănățeni observau cum se chinuia când ei, în pauză, luau câte o mică gustare. La numai câteva zile, unul văzându-l stând deoparte, se apropie de el și-i oferă o bucată de pâine. Mișcat de gestul camaradului de suferință, fostul președinte de Tribunal îl copleșește cu mulțumirile și începe un dialog cu binefăcătorul, vorbind de una-alta, până îl întreabă de ce este la Canal și ce pedeapsă are. Foarte sec, țăranul îi spune: „Păi, am dat unui fugar o bucată de pâine și dumneata m-ai condamnat șapte ani”. La auzul acestei replici, colonelul a intrat într-o mutenie totală. A doua zi nu a mai venit la lucru. Cu prima dubă a fost trimis înapoi la Jilava.

Multe figuri erau printre noi, așa, rătăciți. Locul lor ar fi fost la kilometrul opt. Acolo erau polițiști, dar poate, ei fiind profesioniști, era nevoie de ei aici, colonelul Mânzatu, șeful brigăzii mondene din timpul lui Antonescu. Serviciul pe care îl conducea aduna informații din cercurile sus-puse, unde avea acces. Nu a știut ce-i roaba. A fost numit cu distribuirea pachetelor, un loc unde putea lua contact cu oricine, fără a trezi vreo bănuială. Cei care alcătuiau personalul casei Antonescu erau și ei aici; unii avuseseră strânse legături cu SSI, condus de Eugen Cristescu și care îl informau de cele ce se întâmplă în casa

mareșalului. Securitatea a avut grijă să adune la un loc oameni diferiți, cu idei diferite, în așa fel ca să ne poată destrăma. Strategia lor a eșuat. Puțini au fost cei înșelați.

Prin vara anului 1951 au apărut, la Poarta Albă, câțiva studenți rătăciți de la Pitești, care au fost împărțiți pe la diferite barăci. Cunoșteam pe unul, cu care am stat la Închisoarea Brașov. Se numea Spătăceanu Ion. Am încercat să stau de vorbă cu el. Îl cunoșteam bine: o fire veselă, volubilă, dar acum era altul - tăcut, singuratic. Mă privea dus pe gânduri, nu-l puteam înțelege. Nu pricepeam de ce ocolește oamenii. A trecut mult timp până când, în mare taină, mi-a spus că a trecut prin reeducare și când se va liniști îmi va povesti ce a fost acolo, dar să nu am încredere în studenți. Am înțeles și nu am pus nici o întrebare. Multă vreme ne priveam oarecum stingheriți, fără să ne spunem ceva. Nu după mult timp, vine o dubă de la Gherla și printre ei colegul meu de școală, Andronescu Florin. El este repartizat chiar în aceeași baracă cu mine. Ne-am îmbrățișat, i-am acordat primele ajutoare cu multă plăcere și, după numai câteva zile, îmi spune: „Tu mă ajuți pe mine, iar eu la Gherla, la reeducare, te-am demascat. Ce bine că ai plecat la timp de acolo, că te și torturam". Am rămas ca trăsnit, nu am răspuns. Într-un târziu, plângând, continuă: „Tu nu știi ce a fost acolo. Au venit studenții și a început reeducarea; a fost îngrozitor. I-am primit cu inimile deschise, cu încredere nelimitată și, vai ce decepții. După ce ne-au iscodit au început demascările. Am rezistat o vreme, dar am fost distrus fizic și moral. Am spus tot ce au vrut - și au vrut -, mă revoltau cei ce rezistau. Îi voiam pe toți trecuți de partea reeducării. S-a produs o transformare în gândirea noastră, acea mândrie a noastră de până atunci, că am ales drumul cel drept s-a transformat într-o ură nelimitată contra celor ce se declară anticomuniști". Ascultam revoltat, fără să înțeleg ce s-a petrecut acolo. Am întrebat de unele cunoștințe, aflând cum a fost maltratat brașoveanul Dâmbu Vasile, fost barman la „Coroana" și care a murit în mâinile reeducatorilor. Fulicea Ioan, muncitor la Uzina II, mort în reeducare; muncitorul Tudose Constantin, de la Uzinele Astra și alții. „Bine, îi zic, vezi că unii au rezistat până la jertfa supremă". „Da, este adevărat, dar aceștia au avut noroc. Nu pe toți ne-a chemat Dumnezeu la El eliberându-ne de greul chinurilor. Se vede că a trebuit să beau cupa până la capăt". Nu știu ce s-a petrecut cu mine, dar am început să am rezerve față de Andronescu și treptat m-am distanțat. Nu am mai avut curajul să-i mai împărtășesc gândurile mele. Începea să se realizeze ceea ce urmăreau comuniștii: «distrugerea încrederii dintre noi». Aveam a doua informație despre reeducare, așa că am căutat să am o confirmare mai amănunțită din partea unor studenți. Spătăceanu se mai remontase. Între colegii lui de muncă erau numai oameni buni care l-au ajutat să se elibereze de

teamă. Și așa voi afla de acel Țurcanu și grupul lui, care au dezlănțuit teroarea la Închisoarea Pitești. Mi-a explicat metodele torționarilor. Nu știa dacă a scăpat cineva fără să treacă prin camera 4 spital.

Cine este acest Eugen Țurcanu voi afla ceva mai târziu de la cumnatul său, Ghiță Cotlarciuc. Prin toamna lui 1940 era elev în clasa a VIII-a la liceul din Câmpulung Moldovenesc. Veniseră legionarii la putere și Țurcanu s-a grăbit să intre în frățiile de cruce. Primar la Câmpulung a fost numit un legionar, avocatul Saghin. Acesta avea două fete și Țurcanu și-a făcut calculul că nu ar fi rău să facă curte fiicei primarului. Cu ajutorul fetei pătrunde în casa lui Saghin și, copleșind-o pe mama fetei cu lingușiri și flori, ajunge să fie bine cotat, chiar înaintea celor ce erau vechi frați de cruce. Dacă nu cădeau legionarii, el făcea carieră. În timpul războiului se căsătorește și are o fetiță. După 1945 intră în Partidul Comunist și este bine cotat. Nu știa nimeni că a trecut prin frățiile de cruce. Ajunge să fie încadrat într-o școală de diplomați, dar ghinionul lui este că îl întâlnește pe Bogdanovici, fost condamnat în timpul lui Antonescu. După o discuție convin ca fiecare să-și urmeze drumul său și să uite că s-au văzut. În 1948 este arestat Bogdanovici și acesta recunoaște, la Securitate, întâlnirea cu Țurcanu, care este arestat. Depus la închisoare se întâlnește cu Bogdanovici, căruia îi reproșează foarte dur de ce l-a implicat. Nu a acceptat nici un fel de scuze. A promis răzbunare, cum Bogdanovici era nemulțumit de soarta multor elevi aduși în pușcărie. A inițiat un fel de reeducare cu cărți marxiste luate de la biblioteca închisorii. Țurcanu, văzând aceasta, a considerat să se alăture și el acestei acțiuni și, în curând îl demască pe Bogdanovici ca nesincer și preia ei inițiativa. Ajuns la Pitești, unde erau numai studenți, ia legătura cu generalul Nicolschi, care se pare că era în căutarea unui personaj cu care să pună la cale genocidul împotriva rezistenței naționale. l-a găsit în persoana lui Țurcanu. Nicolschi (Boris Grünberg), evreu rus de origine, condamnat în timpul războiului pentru propagandă comunistă și depus la închisoarea Aiud, împreună cu Teohari Georgescu și alți comuniști. Am împărțit închisoarea cu legionarii condamnați de Antonescu și în suferință făceau declarații contrare a ceea ce au făcut când au ajuns la putere. După 23 august, comuniștii au încercat să atragă tineretul înspre ei, dar fără succes. Au avut loc greve studențești, care i-au pus pe gânduri și au trecut la măsuri de îndată ce au avut puterea. Mai multe mii de studenți au luat drumul temnițelor, cei mai mulți la Pitești. S-ar putea ca numărul mare de intelectuali din generația tânără să-i fi speriat pe comuniști sau poate semnalul de alarmă tras de la Moscova de Ilya Erenburg în privința dușmanilor, care au scos capul. Cert este că Securitatea noastră a trecut la treabă și cu complicitatea câtorva care și-au văzut închise căile spre glorie au pus în mișcare această imaginație bolnavă,

experimentată și în Rusia de Makarenko și de chinezi prin metoda spălării creierelor. Toată conducerea închisorii Pitești este la dispoziția lui Țurcanu. El hotărăște cine, când și cum trebuie reeducat (cercetat). Se vor strânge maldăre de declarații pe care Securitatea le va folosi în urmărirea celor din libertate. Se știe de fiecare fost deținut politic că una din marile crime era aceea de a avea creion și hârtie, ori Țurcanu avea topuri întregi de hârtie și cerneală. Cine-l aproviziona și în ce scop? Cu aceasta se începea: „să spui banditule, pe cine nu ai declarat la Securitate?". După torturi groaznice care durau la unii chiar săptămâni, studentul, desfigurat fizic și moral, vorbea sau, mai bine-zis, delira. Spunea de toate ce putea. Crede că ar constitui o dovadă că s-a lepădat de sine, de semenii săi, de familia sa. Ajungea la ideea că el nu este un fals individ, că abia acum, cu ajutorul domnului Țurcanu și al partidului, își regăsește adevărata identitate, până acum toți l-au mințit.

Nu totdeauna cei care studiau declarațiile erau mulțumiți de conținutul lor și iarăși nefericitul intra pe mâna călăilor, alte torturi, alte declarații. După această fază trebuia să-ți demaști familia, mama, cel mai scump nume să o ponegrești în cele mai triviale cuvinte, tatăl, frații. Nu era chip să ascunzi pe nimeni. Logodnica să o faci depravată, cu un cuvânt ultimul suport moral pe care te puteai sprijini. Biserica, Iisus, Fecioara Maria erau batjocorite, puși bieți studenți de la Teologie să facă cele mai abjecte afirmații în fața celorlalți despre Sfânta Biserică. Destăinuirea lui Spătăceanu a durat multe zile, nu comentam în nici un fel. Îmi dădeam seama că poartă o povară sufletească și vrea să scape de ea. Treptat s-a liniștit, i-a revenit în parte surâsul, dar, marcat de o tristețe, căuta un preot să se mărturisească. Continui să cred că a fost sincer și a reușit să înlăture acel coșmar care-l chinuise multă vreme. Printre studenții de la Pitești aveam un prieten, pe Ion Cantemir, bucovinean, nu avea tată. l-am întrebat ce-i cu el, iar el mi-a răspuns oftând: „A fost ucis de Țurcanu în reeducare. Este poate singurul care nu a scris și nu a vorbit nimic, iar într-o săptămână l-au omorât". Cu greu am primit această veste dureroasă, la care am replicat: „Deci, se putea și să mori". Se putea în unele cazuri când sufereai de vreo boală și ei nu o luau în seamă sau vreo lovitură aplicată greșit. Încolo erau atât de experimentați că te aduceau până în stare de comă și apoi te udau cu apă până îți reveneai. În acel timp ce aflam de la prietenii mei amănunte despre Pitești și Gherla, două brigăzi, 13 și 14, erau pe Canal la colonia Peninsula.

Text nepublicat, care era destinat nr. 18/februarie 1991

DOCUMENTAR PRIVIND ACTELE PE BAZA CĂRORA S-A LUCRAT LA CANAL

Documentele care urmează, departe de a reprezenta totalitatea actelor - sau conținutul integral al acestora - care au stat la baza înființării coloniilor de muncă, la internarea deținuților politici sau la condamnările administrative și stabilirea domiciliilor obligatorii, doresc să contribuie la buna înțelegere a acestor triste realități. Ele mi-au fost puse la dispoziție de Marius Oprea, primul doctorand în istoria Securității (îndrumător prof. Dinu Giurescu), care le-a extras din arhivele fostei Securități, dos. 11.184, aflate la SRI. Acestea datează de la sfârșitul anilor '60, și toate poartă mențiunea STRICT SECRET. DE IMPORTANȚă DEOSEBITă. Am evitat deliberat comentarea lor, lăsând cititorul să-și facă propriile impresii și să tragă concluziile ce se impun.

DOCUMENTAR PRIVIND INTERNAREA UNOR PERSOANE PRIN MĂSURI ADMINISTRATIVE ȘI STABILIREA DOMICILIULUI OBLIGATORIU

Pe baza sarcinilor stabilite de Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din iunie 1967, Consiliul Securității Statului, analizând cauzele care au generat o serie de abuzuri și ilegalități în activitatea unor cadre din aparatul de securitate, a studiat și modul în care s-a instituit și aplicat măsura internării administrative în locuri anume destinate, precum și fixarea domiciliului obligatoriu.

Din examinarea unor documente existente la fondurile de arhivă ale securității statului a rezultat că între anii 1950-1966, organele Ministerului Afacerilor Interne, în baza unor acte normative nepublicate - decrete ale Prezidiului Marii Adunări Naționale și hotărâri ale Consiliului de Miniștri - au dispus și luat măsura administrativă a internării în unități, colonii și locuri de muncă obligatorie față de un număr de circa 29.000 de persoane, iar măsura dislocării și stabilirii domiciliului obligatoriu pentru circa 60.000 persoane, considerate periculoase pentru securitatea statului.

I. Actele normative care au stat la baza înființării unităților, coloniilor și locurilor de muncă obligatorie

1. Unitățile de muncă s-au înființat prin Decretul nr. 6 din 14 ianuarie

1950 și au funcționat până în luna august 1952.

Potrivit Decretului nr. 6/1950 în unități de muncă puteau fi internați;

- cei care prin faptele sau manifestările lor, direct sau indirect, primejduiesc sau încearcă să primejduiască regimul de democrație populară, îngreunează sau încearcă să îngreuneze construirea socialismului în Republica Populară Română precum și acei care, în același mod, defăimează puterea de stat sau organele sale, dacă aceste fapte nu constituiesc sau nu pot constitui prin analogie infracțiuni.

- condamnații pentru infracțiuni împotriva securității Republicii Populare Române care la expirarea executării pedepsei nu se dovedesc a fi reeducați.

2. Prin Decretul nr. 257/1952 au fost abrogate dispozițiunile Decretului nr. 6/1950 și s-a emis hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1554 din 22 august 1952, prin care unitățile de muncă au primit o nouă reglementare juridică, fiind transformate în colonii de muncă.

În conformitate cu H.C.M. nr. 1554/1952 în coloniile de muncă puteau fi internate și alte categorii de persoane în afară de cele prevăzute în Decretul nr. 6/1950, și anume:

- acei care lansează sau răspândesc zvonuri alarmiste, tendențioase, dușmănoase; ascultă și difuzează propaganda deșănțată a posturilor de radio imperialiste;

- acei ce aduc injurii Partidului Muncitoresc Român, conducătorilor săi, Guvernului, Uniunii Sovietice și conducătorilor săi și țărilor de democrație populară;

- acei cetățeni români care întrețin legături de prietenie cu legațiile imperialiste, care au frecventat sau frecventează manifestările propagandistice ale legațiilor imperialiste, precum și toți acei ce sunt în relații cu familiile funcționarilor ambasadelor imperialiste, dacă faptele lor nu constituiesc și nu pot constitui - prin analogie - înfracțiuni;

- acei care aţâță la manifestări rasiale și șovine;

- instigatorii la nesupunere sau neexecutare - cei ce duc acțiuni dușmănoase, atât la sat, cât și la oraș - în contra măsurilor Guvernului, în special cu privire la:

- Gospodării Agricole Colective, întovărășiri, colectări, planuri de cultură, comasări etc.;

- elemente cu un trecut reacționar cunoscut sau foști exploatatori, care ocupă încă în producție posturi de răspundere și care dovedesc continuu, prin atitudinea lor, delăsare gravă nejustificată prin incapacitatea lor profesională - atitudine care atrage după sine defecțiuni vizibile sau frânarea producției;

- toți acei care sub masca religioasă fac prozelitism (diferite religii și

secte), speculând sentimentele religioase ale cetățenilor, pentru a-i determina la atitudini ostile, dușmănoase regimului (minuni), prelegeri cu substrat dușmănos, șovin etc.;

- acei care prin corespondență internă sau internațională iau atitudine dușmănoasă, transmit știri tendențioase, alarmiste, dușmănoase, reacționare, instigă;

- cadre active ale fostelor grupări și partide fasciste și burghezo-moșierești, cum sunt: fostele cadre legionare, cuziste, imrediste, nylasiste, sioniste, partide hitleriste, național țărăniste (maniste), liberale (brătieniste), titeliste, tătărăsciene, bejeniste;

- vechea agentură a fostului Serviciu Special de Informații (S.S.I.), vechea agentură a Marelui Stat Major, a Siguranței, Poliției, agentura germană de spionaj și contraspionaj și maghiară;

- foștii condamnați pentru trecerea frauduloasă a frontierei, începând din 1945;

- chiaburii care sabotează măsurile luate de Guvern;

- foștii condamnați pentru sabotaj - începând din 1945;

- foștii condamnați pentru speculă - începând din 1945, care au avut o condamnare de la 3 ani în sus;

- rudele trădătorilor de patrie și spioni care au fugit peste graniță din 1945 (tată și copii majori bărbați);

- rudele elementelor dușmănoase regimului nostru, care au fugit peste graniță înainte de 1944 (ale fostelor cadre legionare, membri de vază ai fostelor partide burghezo-moșierești, care duc activitate de defăimare a regimului nostru (tată și copii majori bărbați);

- condamnații pentru infracțiuni împotriva securității Republicii Populare Române, care la expirarea executării pedepsei, prin comportarea lor, nu prezintă încredere de a fi folositori societății;

- recidiviștii de drept comun care au mai mult de 3 condamnări și care prezintă un pericol pentru liniștea și asigurarea avutului oamenilor muncii.

La data de 11 martie 1954 prin H.C.M. nr. 337 s-a abrogat H.C.M. nr. 1554/1952, prevăzându-se desființarea coloniilor de muncă, punerea în libertate a persoanelor care s-au reeducat și nu mai prezentau pericol deosebit pentru securitatea statului, fixarea de domiciliu obligatoriu pentru cele nereeducate și deferirea organelor de urmărire penală a acelor persoane ale căror fapte întruneau elementele constitutive ale unei infracțiuni.

3. Prin Decretul nr. 89 din 17 februarie 1958 s-au înființat locurile de muncă obligatorii, în care puteau fi internate, ca o măsură administrativă, persoanele care prin faptele sau manifestările lor

primejduiau ordinea în stat, dacă acestea nu constituiau infracțiuni.

În baza acestui decret s-a emis H.C.M. nr. 282/1958 prin care s-a stabilit că măsura internării în locuri de muncă poate fi aplicată următoarelor categorii de persoane:

- foștilor legionari care au avut funcții de la șef garnizoană, inclusiv, în sus;
- foștilor legionari care la expirarea unei pedepse privative de libertate mai prezintă încă pericol pentru securitatea statului;
- foștilor legionari care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc sau încearcă să primejduiască ordinea în stat, dacă acestea nu constituie infracțiuni;
- altor elemente care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc sau încearcă să primejduiască ordinea în stat, dacă acestea nu constituie infracțiuni".

II. Actele ce au reglementat înființarea și funcționarea unităților, coloniilor și locurilor de muncă obligatorii au cuprins multe prevederi neconstituționale și deci nelegale.

Este cunoscut că între anii 1950-1958 - perioadă ce face obiectul actelor enumerate la capitolul precedent - elementele dușmănoase din țară și din exterior își intensificaseră activitatea ostilă împotriva regimului democrat popular, creau greutăți în construcția socialismului, calomniau și defăimau politica partidului, ajungând până la săvârșirea de acte de teroare, sabotaj și diversiune.

În aceste condiții, se impunea ca organele de partid și de stat să inițieze măsuri energice pentru a preveni și zădărnici orice încercare de a atenta la cuceririle revoluționare ale clasei muncitoare. Socotim, deci, justificată de principiu luarea unor măsuri de a împiedica elementele reacționare să întreprindă acțiuni dușmănoase, inclusiv internarea în unități de muncă obligatorie, dar numai împotriva acelor persoane care, în mod real, prezentau pericol pentru securitatea statului.

1. Modul în care au fost însă concepute decretele și hotărârile în cauză, prin conținutul lor larg și generic - fără stabilirea unor criterii de delimitare precisă a acelor persoane care prin manifestările lor constituiau un pericol real pentru securitatea statului, de cele care își manifestau unele nemulțumiri personale și care nu periclitau ordinea socială și de stat - au avut consecințe negative în justa aplicare a dispozițiunilor din actele normative respective, fiind în același timp în contradicție flagrantă cu prevederile constituționale.

Constituția Republicii Populare Române din 1948 în articolele 28 și

30 prevedea că: „Nimeni nu poate fi arestat sau deținut mai mult de 48 de ore, fără un mandat al Parchetului, al organelor de instrucție stabilite de lege sau autorizarea instanțelor judecătorești conform prevederilor legii" și „Nimeni nu poate fi condamnat și ținut a executa o pedeapsă decât în baza hotărârilor judecătorești în conformitate cu legea".

O reglementare similară cu privire la garanțiile libertăților cetățenești exista și în art. 87 al Constituției Republicii Populare Române din 1952.

Cu toate acestea însă, textul actelor normative ce fac obiectul acestui studiu a extins, astfel, dreptul de a se dispune internarea administrativă încât, în mod practic, oricine putea face obiectul acestei măsuri, deoarece se prevedea posibilitatea reținerii și pentru fapte care nici chiar prin analogie nu constituiau infracțiuni (Decretul nr. 6/1950, articolul 2, H.C.M. nr. 1554/1952).

Colonelul în rezervă BADICA ILIE - fost locțiitor al șefului Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă în această perioadă - declară la 15.III.1968 că multe reținеri și internări erau dispuse în mod cu totul arbitrar. Astfel, cunoaște că directorul general al Canalului Dunărea-Marea Neagră, Gheorghe Hosu, când avea nevoie de brațe de muncă se adresa ministrului Afacerilor Interne căruia îi cerea un număr oarecare de persoane. Acesta din urmă, la rândul său, îi ordona șefului Direcției anchete să asigure numărul de persoane solicitat. Direcția anchete repartiza pe regiuni cifra stabilită și, după ce acestea făceau propuneri pe bază de tabele nominale, cu aprobarea ministerului, se trecea la reținerea și internarea persoanelor în cauză.

Cât de ilegale și arbitrare erau unele măsuri care se luau rezultă și din următorul exemplu: 300 de studenți și studente de la Facultatea de Medicină din București au fost internați în anul 1951 în lagărul de triere „Rahova" pentru circa 3 luni, deoarece neavând manuale de specialitate la facultate au mers să studieze la biblioteca franceză.

2. Caracterul nelegal al unora din actele normative enunțate rezultă și din faptul că multe nu au număr și data de emitere, de unde se vede că nu urmau calea legală de elaborare și nici nu au fost date pentru a fi cunoscute și de către alte organe competente.

Inițiativa emiterii acestor acte a aparținut ministrului Afacerilor Interne, iar aprobarea lor a fost dată, după caz, de primul secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, de președintele Consiliului de Miniștri ori de președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale.

Acest sistem de lucru a creat posibilitatea să se comită ilegalități și abuzuri grave, punând conducerea de partid și de stat în fața unor fapte împlinite, care n-au fost gândite și analizate suficient și care puteau avea implicații deosebite în viața politică și socială a țării.

Potrivit hotărârilor C.C. al P.M.R. înscrierea țăranilor în formele socialiste ale agriculturii trebuie să se facă pe baza liberului consimțământ. Articolul 2 lit. e din H.C.M. nr. 1554/1952 prevedea însă posibilitatea reținerii și internării în colonii de muncă și a țăranilor care erau socotiți că instigă sau nu se supun indicațiilor guvernului cu privire la gospodăriile colective, întovărășiri, colectări, planuri de cultură, comasări.

Ca urmare, un număr mare de țărani ce nu voiau să se înscrie în G.A.C. sau în întovărășiri, ce nu puteau să-și predea cotele etc. erau socotiți instigatori sau nesupuși și internați administrativ, aducând și prin aceasta serioase prejudicii alianței dintre clasa muncitoare și țărănime. Asemenea măsuri s-au luat, în special, în fostele regiuni Oltenia (1.095 persoane), Argeș (233), București (141), Galați (147), Dobrogea (111).

Faptul că ministrul Afacerilor Interne se simțea răspunzător numai în fața unor anumite persoane explică, în mare măsură, procedeul nelegal folosit în elaborarea actelor normative și în evitarea oricăror posibilități de control pentru înlăturarea abuzurilor și ilegalităților.

Semnificativ este următorul exemplu: Pe baza unor „Indicații", fără număr și dată și fără a rezulta de către cine au fost elaborate, s-a obținut aprobarea primului secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, pentru eliberarea din lagăre a unor categorii de persoane, punerea la dispoziția organelor de urmărire penală a altora, precum și alte măsuri, deși în acest caz ar fi fost necesar un document care să îmbrace forma legală.

3. Împotriva măsurilor administrative de internare nu s-a prevăzut nici o cale de atac la un alt organ care să cenzureze legalitatea și temeinicia luării acestor măsuri, ceea ce era în flagrantă contradicție cu prevederile Constituției referitoare la dreptul de apărare.

Un asemenea mod de reglementare a creat o situație mai gravă persoanelor internate pe cale administrativă - care de fapt nu comiseseră nici un fel de infracțiuni - decât celor judecate și condamnate pentru infracțiuni contrarevoluționare care, prin lege, aveau asigurat dreptul la apărare și la folosirea căii de atac a recursului.

III. În aplicarea dispozițiunilor actelor normative cu privire la internarea în unități, colonii și locuri de muncă, unele organe sau cadre ale Ministerului Afacerilor Interne au comis grave abuzuri și ilegalități.

1. Așa cum s-a arătat, Decretul nr. 6/1950 permite organelor M.A.I. să dispună măsura internării administrative a unui număr foarte mare de persoane. Cu toate acestea, ministrul Afacerilor Interne, prin ordinul

nr. 100/1950, a extins în mod nelegal prevederile decretului menționat la un număr aproape nelimitat de persoane, dând posibilitatea organelor M.A.I. să aplice măsura internării fără să se gândească că trebuie să răspundă în fața unui organ competent. Ulterior, pentru a se asigura o acoperire legală a ordinului, s-a emis H.C.M. nr. 1554/1952, despre care s-a vorbit la capitolul I.

2. Dacă pe planul reglementării juridice nu s-a ținut seama de prevederile legale și constituționale, în aplicarea actelor normative menționate s-au încălcat și puținele reguli prevăzute cu privire la internările în locurile de muncă obligatorie.

Pentru internarea persoanelor în coloniile de muncă, organele Securității procedau - de regulă - mai întâi la reținerea
și cercetarea acestora. Durata reținerii pentru cercetări varia de la o lună la 4 ani și chiar mai mult, timp ce nu era socotit în decizia de internare administrativă.

De exemplu, în colonia „Bicaz" din regiunea Bicaz, în luna iunie 1953 erau 63 internați administrativ cărora nu li s-a inclus timpul de reținere dinaintea emiterii deciziilor de internare administrativă. De exemplu, internatului Crețu Ion nu i s-a socotit în decizia de internare perioada de 4 ani și 6 luni.

Examinându-se prin sondaj un număr de 1.500 dosare aparținând persoanelor care au făcut obiectul măsurilor de mai sus, se constată că aproape în toate cazurile reținerea persoanelor s-a făcut fără formele prevăzute de lege, iar ulterior se inițiau proiecte de hotărâri și decrete prin care se tindea la acoperirea legală a măsurilor luate.

De exemplu, prin ordinul nr. 26.500/1948 - Cabinet - au fost reținute toate persoanele ce au făcut parte din aparatul de poliție, jandarmerie și S.S.I., prin ordinul nr. 5/1948 - Cabinet - au fost reținute toate elementele ce au făcut parte din organizația legionară; prin ordinul nr. 8/20/1952 - Cabinet - s-a dispus reținerea persoanelor ce comentau nefavorabil reforma bănească. De remarcat că despre existența acestor ordine se fac mențiuni în dosarele celor arestați, ele neputând însă fi studiate, deoarece nu se mai găsesc în arhivele securității statului.

Verificând dosarul de arhivă nr. 47, vol. 28, s-a constatat că numai în perioada 4 ianuarie - 26 iunie 1952, Ministerul Afacerilor Interne a emis un număr de 118 decizii, prin care s-a dispus trimiterea în unități de muncă a unui număr de 3.963 persoane pe diferite termene. Așa, de exemplu, în ziua de 3 martie 1952 s-a dispus internarea unui număr de 316 persoane, la 1 aprilie 1952 pentru 437 persoane etc.

Acest procedeu ilustrează pregnant ușurința gravă cu care se decidea, într-o singură zi, soarta a sute de oameni prin decizii

discreționare, nesupuse nici unui control.

De altfel, din verificarea celor 1.500 dosare a rezultat că aproape toate nu conțin documentația necesară care să ateste motivele pentru care persoana în cauză a fost privată de libertate de la 12-72 luni. De fapt, în mod cu totul arbitrar și fără un criteriu bine determinat, comisia stabilește durata internării.

Din studiul efectuat de Procuratura generală în anul 1953 rezultă că aproape în toate penitenciarele și coloniile de muncă se găseau persoane deținute fără forme legale, numai pe bază de adrese și tabele nominale. Astfel, la 21.III.1953 în penitenciarul din Timișoara se găseau în această situație 44 persoane, în ianuarie 1953 la colonia de muncă „Peninsula" se aflau 400, iar în martie același an 2.293 persoane.

La 20 iulie 1953 în toate coloniile de muncă se găseau 402 internați al căror termen de reținere expirase, fiind în continuare privați de libertate. În penitenciare, la aceeași dată, se găseau 1.199 persoane deținute ilegal, din care 259 cu termenele de reținere expirate, iar 940 la dispoziția organelor M.A.I. fără mandate sau decizii de internare.

3. Examinând, în martie 1968, circa 7.000 de fișe ale unor persoane internate în unități și colonii de muncă rezultă că măsurile represive au fost îndreptate împotriva a 1.355 țărani, 1.570 muncitori și tehnicieni, 767 învățători și profesori, 136 medici, 166 ingineri etc. Din cele 7.000 fișe examinate rezultă că numai 11 persoane sunt foști industriași, 15 moșieri și 25 foști polițiști.

La dispunerea internării s-a avut în vedere funcția sau apartenența la diferite organizații, fără însă a fi stabilită în mod concret activitatea desfășurată de fiecare persoană înainte și după 23 August 1944, deci fără a rezulta gradul de periculozitate care trebuia să stea la baza măsurii de internare.

Ilustrativ este următorul fapt. La 1 iulie 1954 din cca. 22.000 persoane internate administrativ, numai pentru 1.600 cazuri procuratura a emis mandate de arestare și a început ancheta penală împotriva lor.

Rezultă, deci, că dovezi de vinovăție s-au găsit numai pentru aceste persoane. De altfel, în urma efectuării cercetărilor penale care s-au încheiat în februarie 1956, numai 509 învinuiți au fost trimiși în judecată, iar restul au fost puși în libertate, cazurile fiind clasate.

4. Abuzuri s-au săvârșit și anii următori. Astfel, în perioada 1958-1964 au fost încadrate în locuri de muncă obligatorie un număr de 3.658 persoane din care 1.899 țărani, 436 muncitori, 207 profesori și învățători, 241 funcționari etc. Din totalul persoanelor internate în această perioadă pentru un număr de 634 nu rezultă să fi avut

antecedente politice sau manifestări dușmănoase.

Posibilitățile de a stabili în mod cât mai complet șirul abuzurilor și ilegalităților sunt limitate de faptul că în arhivele securității statului nu se pot identifica multe documente. Din relatările unor ofițeri ce muncesc în prezent în acest sector rezultă că în anul 1954 fostul șef al serviciului de evidență, colonel Popescu Gheorghe (Gogu), în prezent ambasador în Birmania, a ordonat distrugerea fișelor de evidență pentru aproximativ 17.000 persoane ce au fost internate administrativ. Ca urmare, dosarele în arhiva Securității nu se pot găsi decât cu mari greutăți.

Abuzuri grave s-au săvârșit și în ce privește regimul de detenție, cel alimentar, asistența sanitară, probleme ce fac însă obiectul materialului documentar privind crimele comise de fosta colonie de muncă „Salcia".

IV. Actele normative ce au reglementat fixarea domiciliului obligatoriu au contravenit prevederilor constituționale și legilor, iar unele organe și lucrători M.A.I. în aplicarea lor au comis abuzuri grave și ilegalități.

1. În perioada anilor 1950-1960 au fost emise mai multe acte normative nepublicate - decrete ale Prezidiului Marii Adunări Naționale și Hotărâri ale Consiliului de Miniștri - care au reglementat fixarea domiciliului obligatoriu pentru diferite categorii de persoane.

Astfel, prin art. 6 din H.C.M. nr. 1554 din 26 octombrie 1950 s-a prevăzut că Ministerul Afacerilor Interne va putea, prin decizie, să dispună mutarea din centrele aglomerate a oricăror persoane ce nu-și justifică prezența în aceste centre, precum și din orice localitate a acelor care, prin manifestările lor față de poporul muncitor, dăunează construirii socialismului și să li se stabilească domicilii obligatorii în orice localitate.

Prin H.C.M. nr. 344 din 15 martie 1951 se dă o altă redactare art. 6 din H.C.M. 1554/1950 fără a-i afecta conținutul.

Prin art. 6 din H.C.M. nr. 1554 din 22 august 1952 se prevede stabilirea domiciliului obligatoriu pentru elementele dușmănoase și suspecte din orașe și centre muncitorești în locurile fixate de guvern. De această dată se fac anumite precizări în legătură cu categoriile de persoane care urmează să facă obiectul acestei măsuri administrative, modul de punere în aplicare prin organele care se vor crea în acest scop la nivelul regiunilor și al conducerii M.A.I., precum și sancțiuni penale pentru acei care vor părăsi domiciliul obligatoriu sau vor refuza să muncească în condițiile și locul destinat.

Dispoziții sancționatoare în sensul celor de mai sus au fost prevăzute și printr-un decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale, fără număr și dată, semnat de președintele și secretarul Prezidiului.

Prin H.C.M. nr. 337 din 11 martie 1954 se abrogă H.C.M. nr. 1554/1952, dispunându-se, în aliniatul III, că: „Ministerul Afacerilor Interne va stabili domiciliul obligatoriu acelor elemente care la expirarea pedepsei executate în închisori sau lagăre, dovedesc că nu s-au reeducat și prezintă pericol deosebit pen-tru securitatea statului.

În art. IV al sus-menționatei hotărâri se stabilește pentru prima dată durata domiciliului obligatoriu (6 luni - 5 ani) și se menționează localitățile în care se va executa această măsură. În art. V se menține sancțiunea penală pentru părăsirea domiciliului obligatoriu însă cu trimitere la Decretul nr. 77/1954.

La 12 februarie 1957 prin H.C.M. nr. 237 se completează art. III din H.C.M. nr. 337/1954, adăugându-se un aliniat care prevede: „De asemenea, Ministerul Educației Afacerilor Interne va putea stabili domiciliul obligatoriu și celor care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc sau încearcă să primejduiască regimul de democrație populară”.

La 2 august 1960, prin H.C.M. nr. 1108 se modifică din nou pct. IV din HCM nr. 337/1954 prin aceea că locurile de executare a domiciliului obligatoriu se reduc la numai patru comune.

2. Desigur că, așa cum s-a arătat și anterior, în perioada ce face obiectul actelor normative menționate, măsura domiciliului obligatoriu s-a impus față de o seamă de persoane care, prin poziția lor socială și activitatea politică desfășurată în trecut, prezentau un pericol pentru ordinea socială și de stat.

Totuși, din examinarea actelor normative respective rezultă că ele, prin conținutul lor, contravin unor prevederi constituționale și altor legi. Astfel, atât Constituția din anul 1948, cât și cea din anul 1952 prevedeau garanții în legătură cu libertatea persoanei și inviolabilitatea domiciliului. Ori multe din dispozițiile actelor normative arătate încalcă în mod grav aceste garanții constituționale.

Dacă situația impunea luarea unor măsuri de siguranță, legislația noastră (art. 76 din Codul Penal) conținea prevederi cu privire la interdicția unor persoane de a se afla în anumite localități.

Caracteristic actelor normative - H.C.M. nr. 1154/1950, 344/1951, 1554/1952 - este faptul că ele conțineau enunțări generale, nu determinau precis categoriile de persoane împotriva cărora se acorda dreptul organelor M.A.I. de a dispune luarea acestei măsuri administrative și nici măcar nu prevedea durata de timp pe care se poate lua o asemenea măsură.

Aceasta a creat posibilitatea unor organe M.A.I. să acționeze în mod

arbitrar, să comită abuzuri grave și ilegalități în dauna libertăților cetățenești.

Începând din anul 1949 și până la apariția H.C.M. 1154/ 1950, organele M.A.I. au luat măsura de fixare a domiciliului obligatoriu și de dislocare a unui număr mare de persoane, fără să existe un act normativ în acest sens - situația lor legalizându-se într-o oarecare măsură abia prin această hotărâre. Din evidența organelor de Securitate rezultă că în perioada anilor 1949-1964 au fost dislocate și li s-a stabilit domiciliul obligatoriu unui număr de cca. 60.000 persoane, dintre care:

- moșieri cca. 2.000 familii cu aproximativ 3.000 persoane;
- din zona de frontieră circa 10.099 familii cu aproximativ 43.891 de persoane;
- alte categorii - circa 13.052 persoane.

Precizăm că nu s-a putut stabili cu exactitate numărul persoanelor dislocate și cu domiciliul obligatoriu, deoarece în perioada respectivă nu a existat un organ care să țină evidența acestor persoane.

Din examinarea unui număr de 2.285 dosare ale persoanelor care au avut domicilii obligatorii a rezultat că această măsură s-a luat față de un număr de 512 persoane pe timp nelimitat, încălcându-se astfel dispozițiunile H.C.M. nr. 337/1954 care prevedeau fixarea domiciliului obligatoriu pe o perioadă de la 6 luni la 5 ani. S-a constatat, de asemenea, că din numărul menționat de dosare în 23 cazuri măsura stabilirii domiciliului obligatoriu s-a luat față de membrii de partid și UTC, dintre care pentru 10 persoane pe termen nelimitat.

3. Nici unul din actele normative care au reglementat luarea măsurii de fixare a domiciliului obligatoriu nu conține prevederi cu privire la posibilitatea unei căi de atac din partea celor ce se considerau neîndreptățiți și nici un organ competent să soluționeze asemenea situații.

Mai mult, prin alineatul ultim punctul 11 din H.C.M. 1554/ 1952 se prevedea expres: „După aprobarea comisiei M.A.I. hotărârea rămâne definitivă și prin decizia acestei comisii ea va fi dusă la îndeplinire de către organele competente”.

Concepția întregii noastre legislații consacră principiul dreptului la apărare și la petiție împotriva hotărârilor sau actelor ile-gale ale organelor administrației de stat, ceea ce prin actele normative enunțate mai sus s-a încălcat în mod evident.

4. Un alt aspect de nelegalitate îl constituie și stabilirea de sancțiuni penale - prin hotărâre a Consiliului de Miniștri - împotriva acelora care părăsesc domiciliul obligatoriu sau a acelora care refuză să muncească în condițiile și locul destinat, întrucât aceasta nu era de competența

Consiliului de Miniștri. De asemenea, s-a încălcat principiul gradării pedepsei prevăzut de art. 23 pct. 1 din Codul Penal.

Astfel, la art. 9 din H.C.M. 1554/1952 s-a prevăzut că toți cei care părăsesc domiciliul obligatoriu vor fi trimiși în judecată, fiind pasibili de pedeapsă de la 15 la 20 ani închisoare, iar în art. 10 al aceleiași hotărâri se stabilește că cei ce refuză să muncească în condițiile și locul de muncă destinat, vor fi pedepsiți cu închisoare corecțională de la 3 la 5 ani.

Pedepsele prevăzute, în raport cu pericolul social al faptei, erau excesiv de aspre, depășind cu mult maximum general de 12 ani închisoare corecțională stabilit la art. 22 din Codul Penal, pentru delicte.

De menționat că pentru infractorii aflați în executarea unei pedepse, în caz de evadare, pedeapsa prevăzută la art. 297 din Codul Penal este de la 3 la 6 luni închisoare corecțională.

V. Organele de miliție au procedat la internarea unor persoane în colonii de muncă și la fixarea de domicilii obligatorii

Din materialele existente la arhiva Securității statului rezultă că și organele de miliție au procedat la internarea unor persoane în colonii de muncă și la fixarea de domicilii obligatorii. Aceste măsuri au fost luate de către Direcția Generală a Miliției, iar apoi au fost „ratificate" prin ordinul ministrului Afacerilor Interne nr. 838/1952. Menționăm că abuzurile săvârșite de organele de miliție sunt de aceeași natură și gravitate ca și cele expuse anterior în prezentul material.

Astfel, și organele de miliție au dispus, în mod ilegal, reținerea a numeroase persoane în vederea internării lor în colonii de muncă, au ținut în locurile de detenție multe persoane pentru termenul de executare a măsurii administrative a internării, și au luat în mod neîntemeiat măsura dislocării unor familii. Ilustrativ în sensul celor de mai sus este și referatul din 7 august 1953 al Procuraturii generale.

VI. Procuratura generală are o importantă răspundere pentru abuzurile și ilegalitățile săvârșite

O răspundere importantă pentru abuzurile și ilegalitățile săvârșite revine Procuraturii generale care, începând cu anul 1958, prin reprezentantul său - procurorul general adjunct Bucșan Gheorghe - a participat în comisia M.A.I. pentru internări administrative. Prin faptul că - fără o verificare temeinică a fiecărui caz - a semnat deciziile de internare, reprezentantul procuraturii a comis el însuși abuzuri, dar în

același timp, a încurajat organele M.A.I să săvârșească ilegalități sub acoperirea procuraturii.

Este adevărat că procuratura a fost împiedicată de organele M.A.I. să-și exercite atribuțiile legale, prin faptul că nu i s-au comunicat actele pe baza cărora se luau măsuri administrative și prin aceea că nu i s-a permis accesul decât în locurile de deținere a infractorilor de drept comun. Dar, Procuratura generală a dovedit teamă în a sesiza conducerea partidului despre neregulile grave constatate de organele sale în anii 1953 și 1956 și nu a militat cu consecvență pentru respectarea legilor.

În anul 1953, în câteva rânduri, Procuratura generală a solicitat Direcției Generale a Miliției să-i pună la dispoziție actele normative pe baza cărora miliția lua măsura internării administrative. Sistematic D.G.M. a răspuns negativ, iar când generalul mr. Drăgan Ilie, fost locțiitor al Șefului Direcției Generale a Miliției, a comunicat Procuraturii generale că în viitor nu va mai da nici un răspuns în scris, procuratura a renunțat la orice intervenție.

Teama manifestată de organele procuraturii s-a menținut și ulterior, iar când unii procurori au dovedit fermitate, organele M.A.I. nu au executat dispozițiunile pe care aceștia le dădeau în virtutea legii.

* *
*

1. Față de cele expuse apreciem că este necesar ca toate decretele, hotărârile Consiliului de Miniștri și orice alte acte normative prin care s-au reglementat măsurile administrative care au făcut obiectul acestui material documentar să fie abrogate.

2. De asemenea, considerăm că este necesar să se instituie o comisie formată din reprezentanți ai Procuraturii Generale, Ministerului Justiției, Consiliului Securității Statului, Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Muncii care să analizeze și să facă propuneri cu privire la eliberarea de acte de vechime în muncă pentru persoanele împotriva cărora au fost luate măsuri administrative de internare în unități, colonii și locuri de muncă obligatorie.

Consiliul Securității Statului Președinte,
Ion Stănescu

Vicepreședinte al Consiliului Securității Statului,
General-maior,Constantin Stoica

Membru al Consiliului Securității Statului,
Șeful Direcției de Anchete Penale,
Colonel Filimon Ardeleanu

Șeful Direcției Învățământ,
Colonel Iulian Vlad

Locțiitorul Șefului Serviciului Evidența Operativă,
Lt. colonel Iordache Breahnă

Anchetator Penal de Securiate,
Lt. colonel Vasile Cămui

NOTĂ PRIVIND INTERNAREA UNOR PERSOANE PRIN MĂSURI ADMINISTRATIVE ÎN UNITĂȚI, COLONII ȘI LOCURI DE MUNCĂ OBLIGATORIE

Din examinarea unor documente existente la fondurile de arhivă ale Securității statului a rezultat că între anii 1950-1954 organele Ministerului Afacerilor Interne, în baza unor acte normative nepublicate - decrete ale Prezidiului Marii Adunări Naționale și hotărâri ale Consiliului de Miniștri - au luat măsura administrativă a internării în unități, colonii și locuri de muncă obligatorie față de un număr de circa 22.000 persoane, iar în anii 1958-1961, față de încă 4.000 de persoane.

Decretele și hotărârile care au reglementat măsura internării administrative erau neconstituționale, prin faptul că încălcau în mod grav libertățile cetățenești și inviolabilitatea consiliului, garantate prin constituțiile în vigoare.

Textele actelor normative, prin felul în care au fost redactate, au dat asemenea competență organelor M.A.I. încât acestea, practic, puteau dispune măsura internării administrative pentru oricine, în mod cu totul arbitrar.

Caracterul nelegal al unora din aceste acte normative rezultă și din faptul că unele nu au număr și data de emitere, de unde se vede că nu urmau calea legală de elaborare și nici nu au fost date pentru a fi cunoscute și de către alte organe componente.

Inițiativa emiterii lor a aparținut ministrului Afacerilor Interne, iar aprobarea a fost dată, după caz, de primul secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, de președintele Consiliului de Miniștri ori de președintele Marii Adunări Naționale. Acest sistem de lucru, cât și faptul că ministrul Afacerilor Interne se simțea răspunzător numai în fața anumitor persoane, a creat posibilitatea să se comită ilegalități și abuzuri grave, punând conducerea de partid și de stat în fața unor fapte împlinite.

În consecință, un număr mare de persoane, îndeosebi țărani care nu voiau să se înscrie în G.A.C. sau în întovărășiri, ori nu puteau să-și predea cotele, erau socotiți „instigatori" sau „nesupuși" și internați administrativ, aducându-se prin aceasta prejudicii mari alianței dintre clasa muncitoare și țărănime.

Împotriva măsurilor administrative de internare nu s-a pre- văzut nici o cale de atac la un alt organ care să verifice legalitatea și temeinicia luării acestor măsuri, ceea ce era în flagrantă contradicție cu prevederile Constituției referitoare la dreptul de apărare.

Ulterior, pentru a putea fi acoperite unele abuzuri, organele

M.A.I. au eliberat adeverințe de recunoaștere a vechimei în câmpul muncii pe perioada deținerii administrative, fără a exista un act normativ care să dea competența necesară.

Dacă pe planul reglementării juridice nu s-a ținut seama de prevederile legale și constituționale, cu atât mai mult s-au săvârșit numeroase abuzuri în aplicarea acestor dispoziții ilegale.

Astfel, deși Decretul nr. 6/1950 stabilea perioada de internare administrativă de la două luni la cinci ani, au fost numeroase cazuri când măsura a fost luată pe o durată mult mai mare. Spre exemplu, Gheorghiu Traian din Iași a fost internat administrativ timp de 7 ani, măsură de altfel complet nejustificată față de activitatea democratică și antifascistă desfășurată timp îndelungat de către acesta.

Au fost dese cazuri când cei interesați erau reținuți în locurile de muncă pe perioade mult mai mari decât cele stabilite de conducerea M.A.I., prin aceasta amplificându-se abuzul inițial.

Sesizându-se de aceste abuzuri, Procuratura Generală a efectuat un sondaj în anul 1953. Cu acest prilej s-a constatat că, în aproape toate coloniile de muncă se găseau persoane deținute în mod ilegal. În martie 1953, numai la colonia de muncă „Peninsula" se găseau 2.293 persoane în această situație, iar în iulie 1953 circa 1.500.

În loc să se ia măsurile necesare pentru restabilirea ilegalității, procurorul general adjunct Voitinovici Alexandru, care a efectuat sondajul, a fost înlăturat din funcție pentru acest fapt.

Examinându-se prin sondaj un număr de 1.500 dosare aparținând persoanelor care au făcut obiectul măsurilor de mai sus, se constată că aproape în toate cazurile reținerea s-a făcut fără formele prevăzute de lege. Ulterior se inițiau proiecte de hotărâri și decrete prin care se urmărea localizarea măsurilor luate. De asemenea, a rezultat că aproape toate dosarele nu conțin documentația necesară care să ateste motivele pentru care persoanele în cauză au fost private de libertate de la 12-84 luni.

Aplicarea măsurilor de internare în locuri de muncă obligatorie nu era determinată de gradul de periculozitate al persoanelor respective, ci de cererile de a asigura forța de muncă specială la canalul Dunărea-Marea Neagră, gospodăriile agricole ale Ministerului Afacerilor Interne, șantiere de construcții. Simpla apartenență la o organizație burgheză, la aparatul de poliție și siguranță și altele, a constituit motivul de internare nu numai a persoanelor în cauză, ci și a rudelor acestora.

Posibilitățile de a stabili în mod cât mai complet șirul abuzurilor și ilegalităților sunt limitate de faptul că în arhivele Securității statului nu se pot identifica multe documente. Din relatările unor ofițeri care muncesc în prezent în acest sector rezultă că în anul 1954 fostul șef al Serviciului de evidență, colonel Popescu Gheorghe (Gogu), în prezent

ambasador în Birmania, a ordonat distrugerea fișelor de evidență pentru aproximativ 17.000 persoane ce au fost internate administrativ. Ca urmare, dosarele în arhiva Securității statului nu se pot găsi decât cu mare greutate.

Din materialele existente la arhiva Securității statului rezultă că și organele de miliție au procedat la internarea unor persoane în colonii de muncă. Aceste măsuri au fost luate de către Direcția generală a miliției, iar apoi au fost „ratificate" prin ordinul ministrului Afacerilor Interne nr. 838/1952. Menționăm că abuzurile săvârșite de organele de miliție sunt de aceeași natură și gravitate ca și cele expuse anterior în prezentul material.

Răspunderea pentru ilegalitățile și abuzurile comise aparține în principal ministrului Afacerilor Interne - tov. Alexandru Drăghici - deoarece în țara noastră, în acea perioadă, nu au fost suspendate garanțiile constituționale care să justifice luarea unor măsuri de asemenea proporții și cu astfel de consecințe.

O răspundere importantă pentru abuzurile și ilegalitățile săvârșite de către organele M.A.I. revine și Procuraturii generale, care, începând cu anul 1958, prin reprezentantul său - procurorul general adjunct Bucșan Gheorghe - a participat în comisia M.A.I. pentru internări administrative. Prin faptul că - fără o verificare temeinică a fiecărui caz - a semnat deciziile de internare, reprezentantul procuraturii a comis el însuși abuzuri, dar, în același timp, a încurajat organele M.A.I. să săvârșească ilegalități sub acoperirea procuraturii.

* *
*

1. Față de cele prezentate apreciem că este necesar ca toate decretele, hotărârile și orice alte acte normative prin care s-au reglementat măsurile administrative care au făcut obiectul acestui material - să fie abrogate.

2. Având în vedere că un număr mare de persoane ce au fost internate administrativ se adresează organelor superioare de partid și de stat, pentru a obține adeverințe de vechime în câmpul muncii pentru perioada în care au fost deținute, considerăm că este necesar să se creeze o comisie, formată din reprezentanți ai Procuraturii Generale, Ministerului Justiției, Consiliului Securității Statului, Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Muncii, care să analizeze și să facă propuneri pentru a se găsi o reglementare legală.

NOTĂ PRIVIND STABILIREA DOMICILIULUI OBLIGATORIU DE CĂTRE ORGANELE M.A.I.

În anii 1950-1954, Ministerul Afacerilor Interne a luat măsura dislocării și stabilirii domiciliului obligatoriu pentru aproximativ 60.000 de persoane considerate periculoase pentru securitatea statului.

Din examinarea unui număr de 2.300 dosare ale persoanelor care au avut domicilii obligatorii, a rezultat că această măsură s-a luat față de 512 persoane pe timp nelimitat, încălcându-se astfel dispozițiunile legale (H.C.M. nr. 337/1954) care prevedeau fixarea domiciliului obligatoriu pe o perioadă de la 6 luni la 5 ani. S-a constatat, de asemenea, că din numărul menționat de dosare în 23 cazuri măsura stabilirii domiciliului obligatoriu s-a luat față de membrii de partid, dintre care pentru 10 persoane pe termen nelimitat.

Ca și în cazul internărilor administrative, nici unul din actele normative care au reglementat luarea măsurii de fixare a domiciliului obligatoriu nu conțin prevederi cu privire la posibilitatea unei căi de atac din partea celor ce se considerau neîndreptățiți și nici un organ competent să soluționeze asemenea situații.

Un aspect grav de nelegalitate îl constituie stabilirea de sancțiuni penale - prin hotărâre a Consiliului de Miniștri - împotriva acelora care părăsesc domiciliul obligatoriu, sau a acelora care refuză să muncească în condițiile și locul destinat, întrucât aceasta nu era de competența Consiliului de Miniștri. Astfel, la art. 9 din H.C.M. 1554/1952 s-a prevăzut că toți cei care părăsesc domiciliul obligatoriu vor fi trimiși în judecată, fiind pasibili de pedeapsă de la 15 la 20 ani închisoare, iar în art. 10 al aceleiași hotărâri se stabilește că cei ce refuză să muncească în condițiile și locul de muncă destinate vor fi pedepsiți cu închisoare corecțională de la 3 la 5 ani.

Pedepsele prevăzute, în raport cu pericolul social al faptei, erau excesiv de aspre, depășind cu mult maximum general de 12 ani închisoare corecțională prevăzut în Codul Penal pentru delicte.

De menționat că pentru infractorii aflați în executarea unei pedepse, în caz de evadare, pedeapsa prevăzută în Codul Penal este de numai 3 până la 6 luni închisoare.

La propunerea Consiliului Securității Statului, conducerea partidului a aprobat în ianuarie-februarie 1968 ridicarea restricțiilor domiciliare la toți cei care se mai aflau cu domiciliu obligatoriu.

NOTĂ PRIVIND COMPONENȚA COMISIILOR DE PROCEDURĂ DE URMAT ÎN VEDEREA INTERNĂRII UNOR PERSOANE ÎN UNITĂȚI, COLONII, LOCURI DE MUNCĂ OBLIGATORIE ȘI ÎN FIXAREA DOMICILIULUI OBLIGATORIU

Internarea persoanelor în unități de muncă, potrivit art. 3 din Decretul nr. 6/1950 se făcea prin Decizia Ministerului Afacerilor Interne.

Prin ordinul nr. 100 Cabinet din 3 aprilie 1950 s-au dat instrucțiuni regiunilor de securitate de modul cum să facă propuneri fostei Direcții Generale a Securității Statului, pentru arestarea și trimiterea în unități de muncă a celor care se încadrau în prevederile ordinului menționat.

Ca urmare, fostele regiuni de securitate înaintau dosarul persoanei în cauză cu propuneri pentru internarea în unități de muncă (între 6 luni și 2 ani) la fosta Direcție a VIII-a - Biroul Unități de Muncă - condus de fostele lt. Drăgănescu Elena și lt. Mateescu Ella.

Biroul Unități de muncă întocmea tabele nominale care cuprindeau datele de stare civilă, conținutul pe scurt al materialului existent în dosar și propunerea pentru timpul de internare făcută de regiune.

Tabelele erau prezentate spre aprobare fostului ministru adjunct al Afacerilor Interne, Pintilie Gheorghe, sau fostului general maior Nicolschi Alexandru, care fixau termenul de internare în unități de muncă pentru fiecare persoană în parte.

Pe baza acestor tabele și a ordinului rezolutiv se întocmeau decizii colective care erau semnate de aceleași persoane.

Astfel, au fost semnate deciziile de internare în unități de muncă, emise din ianuarie 1950 până în luna august 1952, ce se găsesc în dosarele fond operativ nr. 40, vol. II, III și IV; dos. nr. 47, vol. 28 și dos. nr. 48, vol. 10.

Acest mod de lucru s-a practicat până la apariția H.C.M. nr. 1554 din 22 august 1952, prin care unitățile de muncă înființate pe baza Decretului nr. 6/1950 s-au transformat în colonii de muncă.

Art. 4 din H.C.M. nr. 1554/1952 prevedea ca internarea în colonii de muncă să se facă prin decizia unei comisii speciale, care va fi înființată în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și care va lua hotărâri pe baza propunerilor Direcției Generale a Securității Statului și Direcției Generale a Miliției.

În baza prevederilor hotărârii sus-menționate, ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, a emis decizia nr. 744 din 25 august 1952, prin care a desemnat următoarea componență a comisiei:

1. Ministrul adjunct - g-ral lt. de securitate Pintilie Gheorghe -

președinte;
2. G-ral mr. de securitate Nicolschi Alexandru - membru;
3. Colonel de securitate Corin Aurel - membru;
4. Lt. col. de miliție Erdei Iosif - membru;
5. Maior de securitate Butika Francisc - membru;
6. Maior de securitate Marin Vintilă - membru;
7. Maior de securitate Eihorn Wilhelm - membru.

Decizia sus-menționată mai prevedea că Biroul unității de muncă din cadrul fostei Direcții a VIII-a va funcționa pe lângă comisia instituită în vederea pregătirii, prezentării materialului și ținerii evidențelor necesare. Biroul Unități de muncă a fost condus de fostele lt. Drăgănescu Elena și lt. Mateescu Ella, care prezentau comisiei spre aprobare lucrările referitoare la persoanele ce urmau să fie internate.

De menționat este faptul că nu în toate cazurile, comisia specială a funcționat în componența acelorași membri, uneori fiind cooptați ca membri persoane neprevăzute în decizia nr. 744/1952, iar în alte cazuri comisia a funcționat cu un număr redus de membri.

Astfel, procesul-verbal nr. 1 din 9 septembrie 1952, prin care s-a dispus internarea în colonii de muncă a unui număr de 101 persoane, este semnat de președinte și 5 membri, în loc de 6, printre aceștia figurând fostul ministru adjunct Alexandru Ioan și fostul general maior Mazuru Vladimir, care nu erau prevăzuți în decizie. Comisia instituită în aceeași componență, la 11 septembrie 1952 a semnat și procesu-lverbal nr. 2 de internare în colonii de muncă a unui număr de 410 persoane.

Au fost cazuri când comisia a funcționat numai cu președinte și 2 membri, cum sunt cele din zilele de 27 și 28 octombrie 1952, cu care ocazie s-au încheiat procesele- verbale nr. 16 și 17, prin care s-a hotărât internarea în colonii de muncă a unui număr de 131 și respectiv 184 persoane.

În alte cazuri, deciziile de internare în colonii de muncă erau semnate de fostul ministru adjunct al Afacerii Interne Pintilie Gheorghe, fără a le mai prezenta spre examinare comisiei.

Astfel, numiții Porcutan Constantin, Dimbu Vasile și alții au fost internați în colonii de muncă pe termene de la 6 la 12 luni, pe baza deciziilor nr. 610, 611, 615 și 616 semnate numai de fostul ministru adjunct Pintilie Gheorghe, în calitate de președinte (dosar fond operativ nr. 41, vol. 31).

Au existat și cazuri când internarea unor persoane în colonii de muncă s-a făcut din ordinul fostului ministru al Afacerilor Interne Alexandru Drăghici, fără a mai fi supuse spre aprobare comisiei speciale.

Astfel, numiții Tabacovici Radu și Iovanovici Mladin au fost internați în colonii de muncă, primul pe timp de 60 luni și secundul pe 36 luni (dosar fond operativ nr. 41, vol. 31 fila 76). De asemenea, H.C.M. nr. 1554 /1952 prevedea și stabilirea domiciliului obligatoriu pentru elementele dușmănoase și suspecte din orașe și centre muncitorești, de către comisia specială M.A.I. pe baza propunerii comisiilor regionale formate din: secretarul de partid, șeful regiunii securității statului și șeful regiunii de miliție.

În ceea ce privește măsura administrativă de internare în locuri de muncă se făcea, potrivit art. 2 din H.C.M. nr. 282/1958, prin ordinul ministrului Afacerilor Interne, la propunerea unei comisii formate din doi adjuncți ai ministrului Afacerilor Interne și un locțiitor al procurorului general.

Această comisie avea următoarea componență:

1. General maior Bucșan Gheorghe - locțiitorul procurorului general;
2. General maior Nicolschi Alexandru - secretar general al Ministerului Afacerilor Interne;
3. Colonel Negrea Vasile, secretar general al Ministerului Afacerilor Interne;

- secretarul comisiei era fostul general maior Nedelcu Mihail.

Deși H.C.M. 282/958 prevedea că în componența comisiei trebuie să fie doi adjuncți ai ministrului Afacerilor Interne, în realitate acestea au funcționat cu doi secretari generali ai Ministerului Afacerilor Interne.

Ulterior comisia a funcționat numai cu doi membri și anume:

1. Colonel Dragoș Cojocaru, locțiitorul procurorului general;
2. General lt. Negrea Vasile, adjunct al ministrului Afacerilor Interne;

- Secretarul comisiei speciale a rămas în continuare gl. mr. Nedelcu Mihail (dosar anchetă nr. 100125 și 118619).

Propunerile de internare în locuri de muncă pentru persoanele aflate în stare de libertate se făceau de către fostele direcții regionale de securitate, care înaintau materiale Serviciului „C” pentru a fi prezentate comisiei spre aprobare.

De asemenea, propuneri pentru încadrarea în locuri de muncă mai făcea și Direcția anchete penale, cu aprobarea conducerii M.A.I.

Pentru persoanele care urmau să se elibereze din penitenciare se proceda în felul următor:

- Direcția generală a penitenciarelor și coloniilor de muncă înainta Serviciului „C” din M.A.I. cu puțin timp înainte de eliberarea deținutului o notă-raport în legătură cu comportarea și starea sănătății acestuia. Totodată, Serviciul „C” solicita despre persoana în cauză date în legătură cu comportarea din perioada detenției Serviciului „K” de pe lângă penitenciarul respectiv.

Pe baza datelor primite, Serviciul „C” întocmea un referat prin care propunea internarea în locuri de muncă ori fixarea de domiciliu obligatoriu sau punerea în libertate a deținutului de la caz la caz. Propunerea era aprobată de șeful Serviciului „C” fostul general maior Nedelcu Mihail, care ulterior prezenta toate cazurile comisiei speciale M.A.I.

Această comisie la rândul ei făcea propuneri ministrului Afacerilor Interne, în legătură cu măsura administrativă ce urma a se lua împotriva celor în cauză.

După ce ministrul Afacerilor Interne era de acord cu propunerile comisiei, se emitea un ordin în care erau incluse persoanele, măsura administrativă și durata acesteia (dosare fond corespondență nr. 191, vol. 250; nr. 203, vol. 267; nr. 217, vol. 292; nr. 221, vol. 281 și nr. 248 vol. ...).

După abrogarea prevederilor H.C.M. 1554/1952 stabilirea domiciliului obligatoriu s-a făcut în conformitate cu H.C.M. 337 din 11 martie 1954, completată prin H.C.M. nr. 237 din 12 februarie 1957, prin decizia ministrului Afacerilor Interne.

Procedeul de lucru era similar cu cel privind persoanele ce urmau a fi internate în locuri de muncă (dosar de D.O. 2449, 2789, 3101, 2104 și 1495).

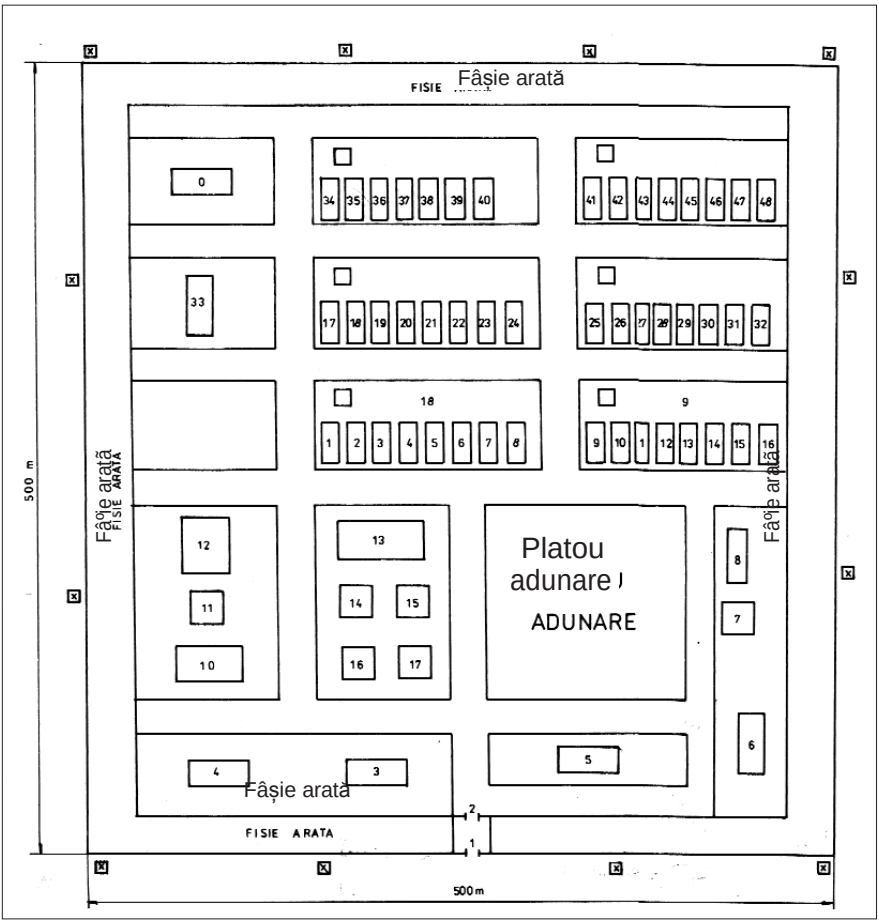

Colonia de muncă forțată Poarta Albă, iunie 1950

Legendă:

0. Cuptor cărămidă; 1. Poartă; 2. Poartă; 3. Corp de gardă; 4. Baracă vorbitor; 5. Administrație; 6. Infirmerie; 7. Baie; 8. Baracă 96; 9. Grup de barăci; 10. Magazin alimentar; 11. Magazie efecte; 12. Grup alfabetizare- reeducare; 13. Bucătărie; 14. Baraca 4A; 15. Baraca 3A; 16. Baraca 2 A; 17. Baraca 1 A; 18. Șir de barăci, grupate câte 8; 33. Baracă pedeapsă;

☐ WC, unul la două barăci ☒ Prepeleac pază

ILUSTRAȚII

Două fotografii de după eliberarea de la Canal, pe niște legitimații

Copie-extras după Sentința 780/20 oct. 1949 a Tribunalului Militar Brașov (facsimil)

R.P.R
TRIBUNALUL MILITAR BRASOV
dosar 137o/49

copie - extras

SENTINTA nr.73o

Astăzi 2o octombrie 1949

Tribunalul Militar Braşov s-a întrunit în şedinţa publică în scopul de a judeca pe . . . .4.Salca Alexandru din Turcheş,str.Principală, nr.19,învinuit pentru crima de uneltire contra ordinei sociale pp de art.2o9 pct.3 cp.

. . .

2.Salca Alexandru de 26 ani născut în comuna Căciuiu,jud.Mureş şi domiciliat în com.Turcheş - Braşov de profesie strungar - mecanic,cu a mai fost condamnat.

. . .

4.Salca Alexandru,născut la 24 noiembrie 1922 în comuna Căciocio,jud.Mureş de profesie strungar în fier,fiul lui Iuliu şi Veronica cu domiciliul în Braşov com.Turcheş.

In mai multe rînduri s-a întîlnit cu Dumitriu Ion care i-a povestit că a fost legionar,că a fost închis şi a evadat şi care i-a propus să cotizeze o sumă oarecare lunar pentru ajutorarea familiilor legionarilor închişi.Salca Alexandru a admis şi urma ca la 1 decembrie 1948 să dea prima cotizaţie .A primit de la Dumitriu misiunea de a urmări două persoane care se întîlneau pe Tîmpa,fapt ce îl interesa pe Dumitriu în cadrul mişcării legionare.

In ziua de 19 noiembrie 1948 a aflat prin Pepene B. de crima comisă de Dumitriu Ion şi a uşurat acestuia fuga din Braşov,dîndu-i sfaturi prin Pepene unde ar putea să se ascundă. A avut strînse legături cu legionara Făină Lenuţa.

. . .

Făcînd aplicaţiunea art.2o9 p.III cp ,463 ,464 pct.2 şi 8 cp 34,35 lit.a L.19o/1947,art.2o9 pct.IV cp 59,56 pct.2 şi 3 cp 3o4,463 cjm,cu unanimitate de voturi condamnă pe . . .
Salcă Alexandru la 3 (trei) ani închisoare corecţională 4ooo (patru mii) lei amendă penală,3 (trei)ani interdicţie corecţională şi 5ooo (cinci)mii lei cheltuieli de judecată.
Se compută preventia în total conform art.463 cjm.
Dată şi citită în şedinţă publică astăzi 26 octombrie 1949.

Baza ; Arhiva Ministerului Apărării Naţionale

VĂZUT
COMANDANTUL UNITATII MILITARE o24o5,

2 ex.F.L

ROMÂNIA
TIMBRU FISCAL
LEI 3 LEI

pentru conformitate,

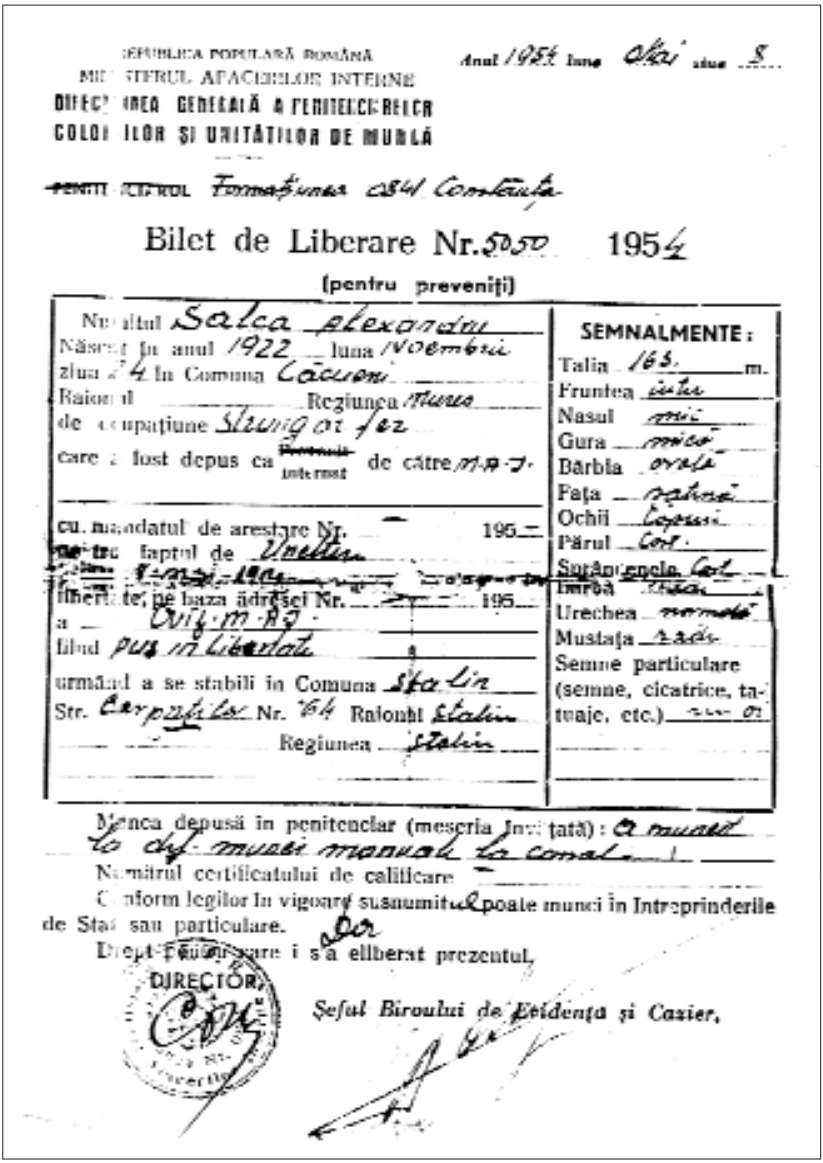

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIA GENERALĂ A PENITENCIARELOR
COLOANELOR ȘI UNITĂȚILOR DE MUNCĂ

Anul 1954 luna Mai ziua 8

PENITENCIARUL Formațiunea 0841 Constanța

Bilet de Liberare Nr. 5050 1954

(pentru preveniți)

Numitul Salca Alexandru
Născut în anul 1922 luna Noembrie
ziua 24 în Comuna Căcuieni
Raionul ... Regiunea Mureș
de ocupațiune Strungar fer
care a fost depus ca internat de către M.A.I.

cu mandatul de arestare Nr. ... 195...
pentru faptul de Uneltire
... 195...
liberat(ă), pe baza ordinului Nr. ... 195...
a ... Ord. M.A.I.
fiind pus în Libertate
urmând a se stabili în Comuna Stalin
Str. Carpaților Nr. 64 Raionul Stalin
Regiunea Stalin

SEMNALMENTE:
Talia 163 m.
Fruntea înaltă
Nasul mic
Gura mică
Bărbia ovală
Fața rotundă
Ochii căprui
Părul Cor.
Sprâncenele Cor.
Barba ...
Urechea normală
Mustața Rade
Semne particulare (semne, cicatrice, tatuaje, etc.) ...

Munca depusă în penitenciar (meseria învățată): a muncit la dif. muncă manuală la canal
Numărul certificatului de calificare ...
Conform legilor în vigoare susnumitul poate munci în Întreprinderile de Stat sau particulare.
Drept pentru care i s'a eliberat prezentul.

DIRECTOR,

Șeful Biroului de Evidență și Cazier,

Biletul de eliberare nr. 5050/8 mai 1954 de la Canal - Formațiunea 0841 Constanța (facsimil)

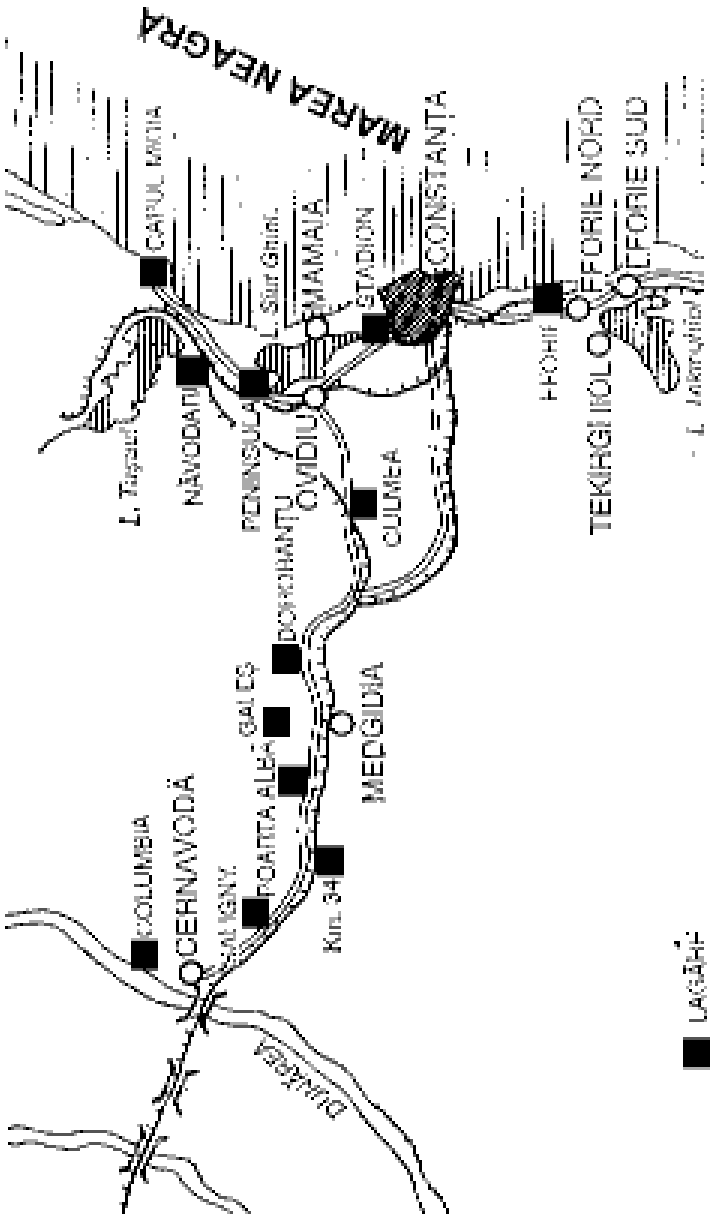

Harta lagărelor și coloniilor de pe Canal (după Ion Cârja)

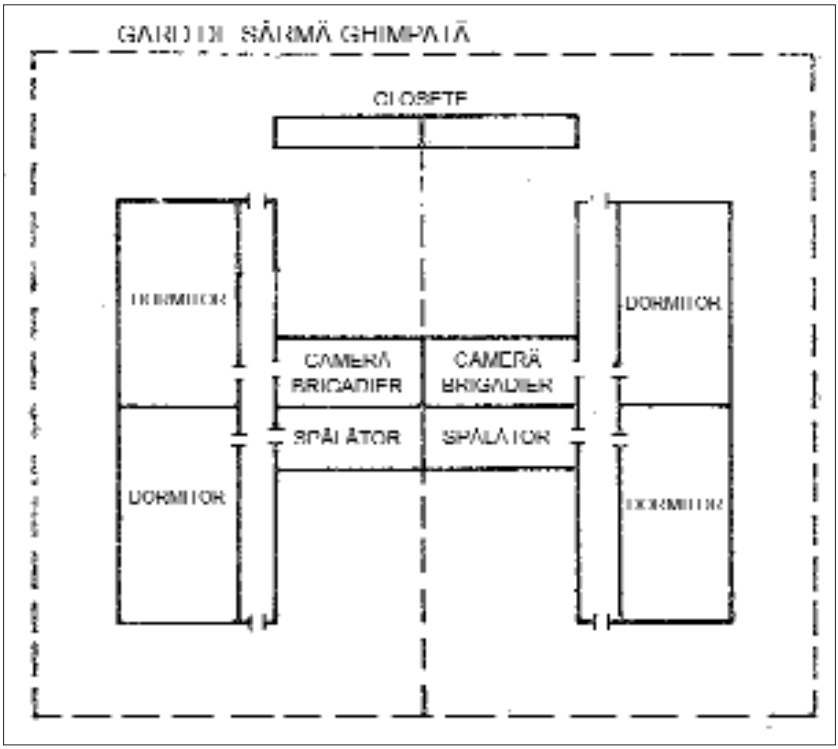

Baracă tip din universul concentraționar dobrogean (după Ion Cârja)

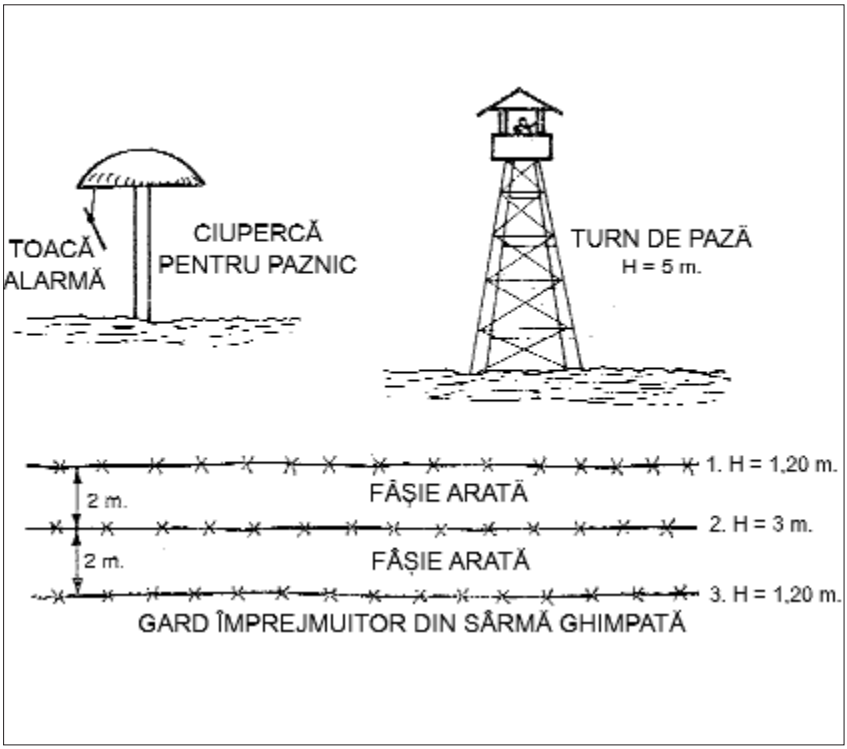

Sistemul de pază cuprindea puncte fixe (ciuperci și turnuri de pază) și un gard împrejmuitor triplu, cu fâșii arate (după Ion Cârja)

POSTFAȚĂ

Am refuzat, până acum, câteva propuneri de a scrie scurte texte care să figureze la începutul sau la finele unor cărți. Fie din comoditate, fie din rezerve privind cartea sau autorul, nu mi-a fost tocmai la îndemână o astfel de întreprindere. Dacă fac astăzi excepție de la această „regulă" este pentru un om dintre cei puțini pentru care am un mare respect și o mare admirație. O fac pentru cineva de la care, într-o perioadă relativ scurtă de timp, am învățat lucruri pe care le consider esențiale. Dl. Alexandru Salcă, este, înainte de toate, un om cu destin exemplar. Având, adică, forță de exemplu, mai ales în niște vremuri precum acelea pe care le trăim, în care disprețul față de principii, fariseismul, ofensiva pseudo-valorilor par a depăși orice limită. Privindu-l pe acest om cu un fizic fragil, parcă nu-ți vine să crezi că a putut îndura atâtea. Cunoscându-l însă mai bine, realizezi că spiritul său a fost cel care i-a dat putere trupului. Dotat cu o fibră morală de excepție, Alexandru Salcă a refuzat, în ciuda grelelor suferințe încercate, să-și tranzacționeze principiile. A preferat să facă închisoare politică, precum atâția alți români adevărați, decât să accepte un regim criminal, străin de sufletul românesc și impus cu tancurile sovietice.

La 23 de ani, exact în 6 martie 1945, ziua instalării Guvernului Groza, Alexandru Salcă a fost epurat din Uzinele „Dumitru Voina", pentru că, alături de câțiva colegi, a înființat un sindicat ce se opunea celui comunist. Vreme de un an a fost nevoit să stea ascuns într-un bordei de lângă Cascada Tamina. În 1946 s-a întors la Brașov și, având interdicție la angajare, a deschis, împreună cu câțiva prieteni, un atelier de reparații auto. Pentru că și-a continuat activitatea anticomunistă și era în evidența „organelor" ca dușman de clasă - în paranteză fie spus, epurarea sa fusese salutată cu entuziasm de ziarele „Drum Nou" și „Scânteia" - a fost arestat în 1948, anchetat timp de 8 luni de Securitatea din Brașov și condamnat, la ordinele acesteia, pentru „crima de uneltire împotriva ordinei sociale". Până în 1950, a fost încarcerat la Gherla, de unde a fost trimis la Canal. Deși în 1952 condamnarea i-a expirat, i s-a mai dat o pedeapsă administrativă de doi ani, fără nici o motivație. A fost eliberat în 1954, dar nu pentru multă vreme. În 1956 a fost din nou arestat, anchetat la Brașov și Sibiu și condamnat de un tribunal militar la 20 de ani pentru „sabotaj", 10 ani pentru „uneltire" și 10 ani pentru „deținere de publicații interzise", la care s-au adăugat alți 10 ani de decădere din drepturile civice. Trimis în sinistra închisoare de la Aiud, a fost eliberat cu ultimul lot de deținuți politici, în toamna anului 1964, în circumstanțele știute - grațiere generală, la presiunile Occidentului. Ca atâția alții, din închisoare a ieșit

bolnav - anchilozat și cu o hepatită virală netratată. A executat în total 15 ani și o lună de detenție politică.

Am prezentat aceste repere biografice, pentru că ele sunt coordonatele în care se înscriu cele două volume de memorii: ***„Dăruit cu suferință”***, apărut în 1998, și ***„În zeghe, printre sfinți”***, scos de sub tipar în luna mai a acestui an. La ele se adaugă volumul ***„Rezistența în munți și în orașul Brașov. 19457-1948”***, scris împreună cu Petre Baicu și apărut în 1997, studii publicate în aproape fiecare ediție a ***„Analelor Sighet”***, reprezentând comunicări prezentate la „Memorialul Sighet” și acum, iată, ***„Canalul”***, ce reunește articolele publicate în foileton, între 1990 și 1991, în revista brașoveană „Replica”, însoțite de date despre organizarea acestui spațiu concentraționar și actele normative ce au stat la baza înființării lui.

Ceea ce dă forță evocărilor lui Alexandru Salcă este, cred, realul brut, fără veșmântul stilistic folosit de scriitorii de meserie, fără prețiozități, fără intruziunea imaginarului. Se spune că realitatea este mai puternică, mai impresionantă decât orice ficțiune. Cărțile semnate de Alexandru Salcă dovedesc încă o dată acest lucru. Supraviețuitor al gulagului românesc, „încăpățânâdu-se” să reziste bolilor care-i macină trupul, el a găsit puterea să lase o mărturie zguduitoare despre infernul roșu și despre cei ce i s-au împotrivit. Deși chinurile îndurate i-ar fi dat dreptul, din nici un rând al cărților sale nu răzbate nici dorință de răzbunare, nici încrâncenare, nici ură la adresa călăilor care și-au îndeplinit, cu sadism, misia de instrumente ale încercării de distrugere a neamului românesc. Este aceasta o mare lecție de morală creștină, pe care, din păcate foarte puțini au înțeles-o.

Alexandru Ganea